

Vlaams
Parlement

ingediend op **229** (2014-2015) – Nr. 2
28 april 2015 (2014-2015)

Verslag van de hoorzittingen

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Caroline Croo en Elke Van den Brandt

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Vera Jans, Cindy Franssen, Griet Coppé,
Dirk de Kort en Sonja Claes

inzake binnenlandse adoptie

en over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Lorin Parys

betreffende binnenlandse adoptie

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen.

Vaste leden:

de dames Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, de heren Lorin Parys, Peter Persyn, mevrouw Tine van der Vloet;

de dames Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

de dames Freya Saeys, Martine Taelman;

mevrouw Freya Van den Bossche, de heer Bart Van Malderen;

mevrouw Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

de heer Björn Anseeuw, de dames Vera Celis, Cathy Coudyser, de heer Koen Daniëls,

de dames Ingeborg De Meulemeester, Manuela Van Werde;

mevrouw Sonja Claes, de heer Dirk de Kort, de dames Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;

de heer Jo De Ro, mevrouw Emmily Talpe;

de heren Jan Bertels, Renaat Landuyt;

mevrouw Elisabeth Meuleman.

Documenten in het dossier:

229 (2014-2015) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

233 (2014-2015) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

I.	Inleiding.....	5
II.	Uiteenzetting door mevrouw Ariane Van Den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar	5
	1. Algemeen	5
	2. Procedure voorbereiding en screening: inhoudelijke keuzes	6
	3. Procedure voorbereiding en screening: organisatorische keuze.....	7
	4. Adoptiebemiddeling: inhoudelijke keuzes.....	8
	5. Adoptiebemiddeling: organisatorische keuzes.....	9
	6. Nazorg	10
	7. Uitdagingen en vragen	10
	8. Opmerkingen bij het tekstvoorstel	11
III.	Vragen van de leden.....	11
IV.	Uiteenzetting door mevrouw Inge Demol, directeur Steunpunt Adoptie ...	18
	1. Inleiding	18
	2. Steunpunt Adoptie vzw.....	19
	3. Stroomlijning	19
	4. Wachttijden	19
	5. Instroombeheer.....	20
	6. Pleegzorg en adoptie.....	20
	7. Maatschappelijk onderzoek	20
	8. Eén adoptiedienst	20
	9. Begeleiding geboortemoeders	21
	10. Nazorg bij de adoptiedienst.....	21
	11. Inzagerecht, gegevensdeling en openheid.....	21
V.	Vragen van de leden.....	22
VI.	Uiteenzetting door mevrouw Iris Vandeborre, directeur Gewenst Kind, mevrouw Tine Cornelissen, Adoptiedienst De Mutsaard, en mevrouw Veronique Van Asch, Gents Adoptiecentrum.....	23
	1. Maatschappelijk onderzoek en voorbereiding.....	23
	2. Begeleiding van de geboorteparenten.....	23
	3. Nazorg	25
	4. Inzage in het dossier.....	25
	5. Dossiers Vlaams Centrum voor Adoptie	26
	6. Eén dienst	26
	7. Middelen.....	26
	8. Pluralistische dienst	26
VII.	Vragen van de leden.....	26

VIII.	Uiteenzetting door mevrouw Ann Loos, coördinator van vzw Fiac-Horizon	28
1.	Begeleiding van afstandsouders.....	29
2.	Beheer wachtlijsten	29
3.	Bemiddeling bij adoptie	29
4.	Plaatsing kind in kandidaat-adoptiegezin	29
5.	Voorstel van adoptieprocedure	29
6.	Huidige subsidiëring van een adoptiedienst.....	30
7.	Knelpunten in de werking van de diensten voor buitenlandse adoptie.	30
IX.	Vragen van de leden.....	31
X.	Uiteenzetting door mevrouw Christelle Van Wettère, CAW Brussel en mevrouw Inge Viane, CAW Limburg – Diensten voor Maatschappelijk Onderzoek.....	32
XI.	Vragen van de leden.....	34
XII.	Uiteenzetting door mevrouw Katrien Van Leirberghe, beleidsmedewerker Çavaria	35
XIII.	Vragen van de leden.....	36
XIV.	Uiteenzetting door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris	37
1.	Uitgangspunten	37
2.	Bouwstenen	38
3.	Een breder debat over afstamming en ouderschap.....	39
XV.	Vragen van de leden.....	39
	Gebruikte afkortingen	42

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hield op 18 maart en 1 april 2015 twee hoorzittingen over de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Katrien Schryvers, Vera Jans, Cindy Franssen, Griet Coppé, Dirk de Kort en Sonja Claes inzake binnenlandse adoptie en over de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Lorin Parys betreffende binnenlandse adoptie.

Tijdens de eerste hoorzitting hoorde de commissie mevrouw Ariane Van Den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar en mevrouw Inge Demol, directeur van Steunpunt Adoptie.

Tijdens de tweede hoorzitting hoorde de commissie mevrouw Iris Vandeborre, directeur Gewenst Kind, mevrouw Tine Cornelissen, Adoptiedienst De Mutsaard, en mevrouw Veronique Van Asch, Gents Adoptiecentrum, mevrouw Ann Loos, coördinator van vzw Fiac-Horizon, mevrouw Christelle Van Wettene, CAW Brussel en mevrouw Inge Viane, CAW Limburg – Diensten voor Maatschappelijk Onderzoek, mevrouw Katrien Van Leirberghe, beleidsmedewerker Çavaria en de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris.

I. Inleiding

De heer *Peter Persyn*, waarnemend commissievoorzitter, informeert de commissie dat de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin zich verontschuldigt. Ook Pleegzorg Vlaanderen laat zich verontschuldigen maar stuurde een toelichting over de samenwerking tussen Pleegzorg Vlaanderen en adoptiediensten.

Pleegzorg Vlaanderen merkt dat er lange wachttijden zijn als gezinnen zich opgeven als kandidaat-adoptant. Tegelijk kampt men binnen de pleegzorg steeds met een structureel tekort aan pleeggezinnen die hun gezin willen openstellen voor (jonge) kinderen die opgroeien in moeilijke omstandigheden, vaak ook voor lange tijd. Vanuit die dualiteit wil men graag de mogelijkheden aanboren om een duurzame samenwerking op te zetten. Concreet zou dat betekenen dat adoptiediensten bij een eerste infomoment ook infomateriaal over pleegzorg meegeven aan de kandidaat-adoptanten. Ook wat extra mondelinge uitleg over pleegzorg lijkt aangewezen tijdens het adoptietraject. Pleegzorg wil er wel over waken dat naast de vele gelijkenissen ook voldoende ruimte wordt gemaakt voor de verschillenpunten tussen pleegzorg en adoptie. De betrokkenheid met de eigen ouders van kinderen, de tijdelijkheid en de juridische achtergrond zijn daarbij belangrijke ijkpunten. Cruciaal is voldoende duiding bij het feit dat pleegzorg niet enkel een snellere manier is om een kind in het gezin te verwelkomen. Het moet een duidelijke keuze zijn rekening houdend met de modaliteiten en de filosofie van pleegzorg. Pleegzorg hoopt via voldoende sensibilisering gezinnen die uit het juiste hout gesneden zijn te kunnen overtuigen om binnen het kader van de pleegzorg samen kinderen een toekomst te bieden.

II. Uiteenzetting door mevrouw Ariane Van Den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar

1. Algemeen

Mevrouw *Ariane Van Den Berghe* verwacht veel van de discussie over de conceptnota's als aanzet tot een nieuw decreet over binnenlandse adoptie. Ze wijst op het werk dat al is gebeurd en de stappen die intussen zijn gezet, met onder meer een consultatieronde eind 2012. In 2013 en 2014 zijn geregeld overlegmomenten gehouden tussen het VCA en de binnenlandse adoptiediensten om na te gaan hoe nieuw beleid en regelgeving kan groeien. Ook meer concrete opties zoals een fusie tussen diensten zijn onderzocht. Algemeen wordt aanvoeld dat de tijd rijp is om dat proces af te ronden.

Er is het VCA gevraagd een advies te formuleren. Daarin wordt ook de mening geuit van de binnenlandse adoptiediensten. Beide conceptnota's zijn met hen tijdens een coördinatorenoverleg doorgenomen en de raden van bestuur hebben input gegeven voor deze uiteenzetting. Spreekster geeft duidelijk aan waar er verschillen van mening zijn tussen het VCA en de binnenlandse adoptiediensten.

De conceptnota's bevatten heel wat positieve elementen, onder meer de keuze voor eenzelfde traject voor alle kandidaat-adoptanten. Er is ook aandacht voor organisatorische aspecten en er wordt bekeken hoe de bestaande kennis en expertise kan worden gewaarborgd.

De grote evenwichtsoefening ligt in de afstemming waar mogelijk en nodig tussen interlandelijke en binnenlandse adoptie. Dat balanceren bestaat er nog in uit te maken waar men al dan niet voor een andere regeling moet kiezen, mogelijk vanuit de specificiteit van binnenlandse adoptie. Dat aspect zit eveneens in de beide conceptnota's vervat.

2. Procedure voorbereiding en screening: inhoudelijke keuzes

Beide conceptnota's opteren voor één enkele procedure voor alle kandidaat-adoptanten, vanwege het belang van een gelijke voorbereiding en screening. Dat lijkt logisch in het licht van wat in het Burgerlijk Wetboek staat. Daar wordt ook geen onderscheid gemaakt tussen de procedure voor interlandelijke en binnenlandse adoptie. De voorwaarden zijn dezelfde: iedereen moet degelijk worden voorbereid, gescreend en geschikt bevonden. Gezien het gelijkheidsbeginsel is er geen enkele reden om de procedure voor interlandelijke en binnenlandse adoptie verschillend te organiseren. Ook vanuit het oogpunt van de kandidaat-adoptanten lijkt er evenmin een reden. De voorbereiding en screening zijn verplicht. Bij binnenlandse adoptie wordt men voorlopig nog geacht zelf de screening te betalen die gebeurt door de adoptiedienst die later ook instaat voor de plaatsing van het kind. Iedereen heeft baat bij een volkomen onafhankelijke screening en een beroepsmogelijkheid zoals voor kandidaat-adoptanten voor interlandelijke adoptie. Finaal doet de rechtbank uitspraak.

Vanuit het perspectief van de kinderen ligt een gelijke procedure nog meer voor de hand. De jeugdrechter beslist bij binnenlandse adoptie pas over de geschiktheid op het ogenblik van plaatsing. Duiken er dan problemen op, dan bevindt die jeugdrechter zich in een bijna onmogelijke positie. Het kind verblijft dan al enkele maanden in het nieuwe gezin en dan opnieuw een breuk maken, kan nefast zijn.

Ook in wat er aan de kandidaat-adoptanten wordt meegegeven aan informatie en kennis tijdens voorbereiding en screening, is er een ruime mate van gemeenschappelijkheid. Dit geldt voor de thema's: rouw, verlies, motivatie, hechting enzovoort. Tegelijk moet er bij de voorbereiding wel voldoende aandacht zijn voor de eigen inhoudelijke accenten van elk adoptietype. Op het ogenblik dat kandidaten hun geschiktheidsvonnis behalen, moeten ze geïnformeerd en gericht een keuze kunnen maken en dat is thans lang niet altijd het geval. Kandidaat-adoptanten die in een bepaald traject zitten, blijken daar uiteindelijk niet altijd bewust voor gekozen te hebben. Anderen lopen het traject dubbel. Het gaat derhalve niet alleen om meer klantvriendelijkheid, maar tevens om meer efficiëntie.

Eén procedure voor alle kandidaat-adoptanten vergt behalve een aanpassing aan de Vlaamse regelgeving, ook wijzigingen aan de federale wetgeving. Voor deze aanpassing blijkt er voldoende draagvlak bij de verschillende centrale autoriteiten. In de loop van 2014 is er een aantal keer overleg gepleegd tussen het VCA, Autorité centrale communautaire en de Federale Centrale Autoriteit om een

wijziging voor te bereiden. Er circuleren al voorstellen. Op timing is er weinig zicht.

Aan Vlaamse kant moet de procedure die is uitgewerkt in het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen integraal van toepassing worden verklaard.

3. Procedure voorbereiding en screening: organisatorische keuze

Het meest heikele punt is het instroombeheer. Bij interlandelijke adoptie geldt een mathematische benadering: hoeveel kinderen zijn er geplaatst in de laatste jaren, hoeveel kandidaten staan op de wachtlijst en hoe groot is de uitval gedurende de procedure. Dat blijkt niet optimaal te werken.

Algemeen kan gezegd dat ervoor moet worden gezorgd dat jaarlijks voldoende kandidaat-adoptanten doorstromen. Toch slaagt men er niet in om voor alle herkomstlanden voldoende kandidaten te vinden. Sommige herkomstlanden vragen om heel specifieke profielen van kandidaat-adoptanten, die dan net niet doorstromen. Het is dan moeilijk om daarvoor nieuwe dossiers op te stellen. Ook voor kinderen met special needs vindt men niet altijd de juiste kandidaten, hoewel er soms lager op de wachtlijst kandidaten zijn die openstaan voor een dergelijk profiel.

Een gelijksoortig probleem doet zich ook voor bij binnenlandse adoptie. Adoptiedienst De Mutsaard werkt al enige jaren in een project voor adoptie-kinderen die medische zorg nodig hebben. Als de gebruikelijke instroom wordt gevolgd, met jaarlijks een dertigtal kandidaten die voorbereid en gescreend worden, dan blijkt het niet eenvoudig om juist uit die pool de juiste profielen te putten. De mathematische benadering kan derhalve een kader bieden, maar daarbinnen moet er ruimte zijn om flexibel in te spelen op reële noden.

Ook aan het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie moet worden gesleuteld. Van diensten die een exclusieve bevoegdheid genieten, zoals het Steunpunt Adoptie en de diensten voor maatschappelijk onderzoek, moet de bevoegdheid worden uitgebreid. Voor het Steunpunt Adoptie impliceert dat een bijkomende opdracht in het vormen van kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adopties. Voor de ongekende kinderen gaat het dan om een dertigtal per jaar. Voor de gekende kinderen, zoals in geval van stiefouders-kinderen of pleegzorgkinderen, gaat het om meer gevallen. Zelfs na het wegvallen van de meemoeders, zijn het er 150 tot 200 per jaar. De binnenlandse adoptiediensten twijfelen er niet aan dat het Steunpunt Adoptie over de juiste expertise beschikt, maar geven aan dat er voldoende informatie over de eigenheden van binnenlandse adoptie meegenomen moet worden in de voorbereidingen.

Voor de drie diensten voor maatschappelijk onderzoek ligt het iets eenvoudiger. Zij ontvangen vooralsnog financiering om elk 88 onderzoeken te verrichten. De invoering van instroombeheer bij de interlandelijke adoptie heeft ertoe geleid dat jaarlijks slechts een beperkt aantal mensen doorstromen, wat maakt dat er voldoende financiële ruimte is om screenings erbij te nemen. In de werking van de diensten is de voorgaande jaren geïnvesteerd. Een wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond hoe de screenings beter onderbouwd kunnen worden en aan de hand van die resultaten is een heel vernieuwde werkwijze ontwikkeld waarbinnen ook binnenlandse adoptie haar plaats moet vinden.

4. Adoptiebemiddeling: inhoudelijke keuzes

De conceptnota's focussen sterk op de adoptie van ongeken­de kinderen na bemiddeling door een erkende adoptiedienst. Kiezen voor de bemiddeling door erkende adoptiediensten is zowel voor het VCA als voor de binnenlandse adoptiediensten de enige juiste optie. Bemiddeling kan niet worden overgelaten aan de vrije markt of aan goede bedoelingen van personen of instellingen die dat niet als enige opdracht hebben. Zorg en professionaliteit zijn cruciaal. Er dient voor gepleit dat vrije en zelfstandige adopties niet kunnen in het kader van binnenlandse adoptie.

De adoptiediensten vragen of een minimale vorm van counseling of begeleiding geen meerwaarde kan zijn bij adoptie van gekende kinderen. Zo kan een gesprek met de geboortemoeder die toestemming geeft voor adoptie door een nieuwe partner van belang zijn als bewustmaking van de gevolgen van de keuze. Het VCA is van oordeel dat het in een aantal gevallen nuttig kan zijn. Vaak vraagt de jeugdrechter of familierechtbank die uitspraak doet, ernaar en dan wordt een maatschappelijk onderzoek gevraagd aan de justitiehuizen. Of het een algemene regel of verplichting moet zijn, is minder vanzelfsprekend.

De kernopdracht van de adoptiedienst ligt bij de begeleiding van de geboorteouders: de ongewenst zwangere vrouwen en eventueel partner die afstand overwegen, en dat voor, tijdens en na de adoptie. Beide conceptnota's houden vast aan begeleiding door de adoptiedienst, ondanks de vraag of er geen sprake kan zijn van belangenvermenging aangezien die ook de bemiddeling voor de ouders opneemt. Potentiële risico's kunnen opgevangen worden door een juiste financieel-organisatorische aanpak. Weinig andere instanties zijn in staat om die verantwoordelijkheid kwalitatief op te nemen. Het feit dat dezelfde dienst met geboorteouders en kandidaat-adoptanten werkt en de beide aspecten draagt, levert in het kader van de nazorg ook voordelen op. De link tussen alle partijen blijft behouden en informatie stroomt vlot door.

Een andere belangrijke opdracht voor de adoptiedienst bij de begeleiding van moeders die afstand overwegen, is sensibiliseren en informeren van de eerstelijnsaanbieders van welzijns- en gezondheidszorg. Ongewenst zwangere vrouwen komen op diverse plaatsen terecht – huisarts, gynaecoloog of CAW – die voldoende op de hoogte moeten zijn van de verschillende opties: abortus, afstand, behoud met ondersteuning van de jeugd- of welzijnssector enzovoort. Ook het verloop van adoptie moet bekend zijn om naadloos te kunnen doorverwijzen als een vrouw aangeeft adoptie te overwegen. Van alle vrouwen die aangeven adoptie te overwegen, besluit slechts een derde effectief om ermee door te gaan. De anderen doorlopen alsnog een heel traject bij de adoptiedienst waarbij de alternatieven in beeld worden gebracht.

De begeleiding van geboorteouders moet laagdrempelig. Die vrouwen bevinden zich vaak in crisissituaties of in precare omstandigheden. De begeleiding hoort ook mobiel te zijn zodat men er op verschillende plaatsen bij terecht kan: gespreksruimte in ziekenhuizen, CAW, Huizen van het Kind of OCMW.

In de conceptnota's wordt in het kader van bemiddeling ook de mogelijkheid van directe plaatsing in het adoptiegezin aangekaart. Het kind verblijft dan tijdens de wettelijke bedenktijd al in het gezin van de kandidaat-adoptanten. Eén van de erkende adoptiediensten maakt al van deze praktijk gebruik, al zijn de meningen erover in de sector nog verdeeld. Eén dienst wil expliciet vermelden dat hij de voorkeur geeft aan plaatsing in tijdelijke opvanggezinnen. Dat is voor hem een belangrijk punt gezien de vrije keuze van geboorteouders. Zo is de drempel om een kind eventueel terug te vragen niet te hoog op het ogenblik dat zij aangeven dat ze misschien toch voor behoud willen gaan.

Het VCA ziet voor- en nadelen aan beide methodes. Bij directe plaatsing is er een onmiskenbaar voordeel van hechting en continuïteit, maar tegelijk moet erover gewaakt dat de vrije keuze van de geboortelouder en de mogelijkheid om zich te bedenken gevrijwaard wordt. Het lijkt een kwestie waarmee de diensten zelf aan de slag moeten om te zoeken naar waarborgen en een goede praktijk uit te werken. Dat aspect wordt (uit voorzichtigheidsoverwegingen en) in afwachting van verdere uitklaring door de diensten zelf beter niet opgenomen in een decreet.

5. Adoptiebemiddeling: organisatorische keuzes

De conceptnota's schuiven een aantal organisatorische keuzes naar voren. Zo kan men opteren voor één enkele adoptiedienst in Vlaanderen. Gezien het beperkte aantal jaarlijkse adopties, lijkt het logisch de mogelijkheid van fusie te onderzoeken. Het VCA staat expliciet achter die optie vanwege het efficiëntievoordeel en de bundeling van expertise en kennis in een kleine sector.

In 2013 en 2014 is al een aantal projecten gefinancierd die hebben toegelaten dat de binnenlandse adoptiediensten hun werking op diverse punten op elkaar afstemmen, zoals voor een uniform aanbod aan nazorg en ook voor bemiddeling. De voordelen worden erkend, maar er is enige bezorgdheid over het feit of fusie de dienstverlening en meer specifiek de begeleiding van geboortelouder minder toegankelijk zou maken door de centralisatie op één locatie. Er is uitdrukkelijk voor gepleit om daaraan aandacht te besteden en de mogelijkheid van mobiele diensten of antennes te onderzoeken. Als er één enkele dienst komt, dan is neutraliteit vereist. Er mogen geen filosofische, religieuze of levensbeschouwelijke voorafnames gebeuren.

De financiering van de binnenlandse adoptiediensten is een heikel punt. De huidige regelgeving voorziet niet in structurele financiering. De diensten werken met middelen uit diverse bronnen: deels van kandidaat-adoptanten en sommige diensten uit beperkte tewerkstellingssubsidies. Voorts zijn er beperkte middelen in het kader van de projecten die de fusie voorbereiden. De situatie is zeker niet ideaal. Het hoofdaandeel van de middelen komt uit de bijdrage van kandidaat-adoptanten. Dat geld moet ook waarborgen dat er een degelijke begeleiding is voor de geboortelouder. De diensten gaan er op professionele en correcte wijze mee om, maar er blijft minstens een risico op belangenvermenging en dat dient vermeden. Men stelt daarom voor dat minstens de begeleiding van geboortelouder subsidiëring geniet.

Kandidaat-adoptanten zouden nog steeds een bijdrage betalen voor de adoptiebemiddeling, zoals ook in het geval van interlandelijke adoptie gebeurt, en ook voor nazorg. De bijdrage moet volgens de conceptnota's zo beperkt mogelijk blijven, en bijvoorbeeld afgestemd worden op wat gebruikelijk is voor interlandelijke adoptie. Dat streven is nobel omdat het ook gezinnen met een modaal inkomen toelaat te adopteren. Een beperking tot 3000 euro is evenwel onrealistisch (bij behoud van de huidige middelen). Dat is niet leefbaar en laat niet toe de begeleiding en bemiddeling op een kwaliteitsvolle manier te doen. Gezien het beperkte aantal adopties per jaar, is een voldoende basisfinanciering aangewezen, om los van het aantal begeleidingen van geboortelouder kwaliteitsvol werk te kunnen leveren.

In het kader van de mogelijke belangenvermenging spreken beide conceptnota's van een functionele, naast een financiële, scheiding tussen de teams die moeders begeleiden en de teams die instaan voor plaatsing of bemiddeling. Dat lijkt alleen haalbaar in de context van één grote adoptiedienst. In een versnipperd landschap is dat moeilijker in stand te houden.

6. Nazorg

Beide conceptnota's leggen de verantwoordelijkheid voor nazorg in handen van de adoptiedienst. Dat verschilt van het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie, dat het Steunpunt Adoptie een opdracht in dat kader toevertrouwt. Voor binnenlandse adoptie is er een goede reden voor die keuze, die vertrekt vanuit de integrale begeleiding van geboortelouder. Dat is het vertrekpunt van de nazorg: zij zijn het eerste aanspreekpunt inzake het toegroeien naar een ontmoeting of naar uitwisseling van informatie op volwassen leeftijd. De nazorg nemen ze op ten aanzien van alle betrokkenen: adoptielouder en -kinderen, maar ook voor de geboortelouder. Er is al een zeer gediversifieerd nazorgaanbod: emotionele ondersteuning, opvoedingsondersteuning voor adoptielouder, begeleiding van de geadopteerde met vragen over afkomst en identiteit, informatie-uitwisseling enzovoort. Veel gebeurt informeel, bijvoorbeeld tijdens ontspanningsmomenten of familiedagen, waarbij de kinderen in groep hun adoptiestatus kunnen beleven en vertrouwd raken met het thema. Nazorg binnen de adoptiedienst is ideaal geplaatst in het kader van de adoptiedriehoek, waarbinnen er blijvend contact is tussen alle partijen.

Inzagerecht is een sleutelement in nazorg. De adoptiediensten willen dat voor binnenlandse adoptie liefst anders ingevuld zien dan voor interlandelijke adoptie. Inzagerecht moet mogelijk zijn bij de adoptiedienst, met het oog op nazorg, en in tweede orde bij het VCA. Wie niet via een dienst is geadopteerd of als de adoptie lang geleden is, moet bij het VCA terecht kunnen voor inzage.

Vanwege de nabijheid van de geboortelouder, pleiten de adoptiediensten voor een voorzichtige en gefaseerde aanpak. Het kind heeft vanaf zeer jonge leeftijd recht op informatie, maar men wil voor minderjarigen de inzage in het dossier verlenen zonder dat standaard de identiteit van de geboortelouder wordt meegegeven. Men stelt dat het in Vlaanderen niet moeilijk is om iemand te vinden en dat derhalve omzichtigheid geboden is. Het VCA vindt dat een zware dobber: het recht op informatie is cruciaal, maar er is begrip voor het feit dat bekendmaking van die identiteitsgegevens op zeer jonge leeftijd mogelijk niet altijd aangewezen is. Het VCA stelt voor naar analogie met wat is opgenomen in het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, te opteren voor een pedagogische exceptie, waarbij in bepaalde gevallen beslist kan worden niet tot volledige inzage over te gaan. Zo blijft de mogelijkheid om toch volledige inzage te krijgen onder 18 jaar bestaan.

Het valt op dat de conceptnota's het alleen hebben over het recht op informatie van geadopteerden en met geen woord reppen over de rechten van de geboortelouder. Dat lijkt minstens van belang om te overwegen. Veel geboortelouder stellen het op prijs af en toe informatie of een foto te krijgen van het kind dat ze hebben afgestaan, zo blijkt.

Wat betreft inzagerecht is er nog een significante nuance met interlandelijke adoptie. Een binnenlandse adoptiedienst beschikt over veel informatie over de geboortelouder. Er is een lang traject met haar gelopen en er kan sprake zijn van een hulpverleningsrelatie. Dat hoeft geen deel uit te maken van het integrale inzagerecht in het adoptiedossier, meent het VCA. Volledige inzage daarin lijkt niet altijd wenselijk. Het decreet kan vastleggen wat onder het adoptiedossier ressorteert en wat rechtstreeks hulpverlening aan de geboortelouder is.

7. Uitdagingen en vragen

In het voorstel van decreet bij de conceptnota van de heer Parys wordt de mogelijke uitbreiding van de rol van het raadgevend comité bij het VCA naar binnenlandse adoptie al opgenomen. In die zin wordt aangeraden te bekijken hoe

dat is samengesteld en verruiming te overwegen met expertise vanuit de betrokken sector en eventueel ook vanuit Justitie, dat voor adoptie van gekende kinderen een belangrijke rol speelt. Ook andere actoren, zoals bijvoorbeeld Pleegzorg Vlaanderen, zijn welkom.

8. Opmerkingen bij het tekstvoorstel

De bevoegdheid inzake adoptie is inmiddels van de jeugdrechtbank overgenomen door de familierechtbank. Voorts is een aantal terminologische aanpassingen aangewezen.

III. Vragen van de leden

De heer *Lorin Parys* kan zich vinden in de vraag naar gegarandeerde toegankelijkheid gezien de vooropgestelde fusie tot één adoptiedienst en wil de mogelijkheden van mobiele dienst of antennes onderzoeken. De laagdrempeligheid blijft een gedeelde zorg.

Een decretale regeling van het inzagerecht roept twijfels op. In de praktijk sturen adoptieouders vaak, al is het geen regel, foto's en informatie door aan de adoptiedienst zodat die de geboorteouders op de hoogte kan houden. De frequentie daarvan neemt af naarmate het adoptiekind ouder wordt.

De binnenlandse adoptiediensten twijfelen eraan of de naam van – doorgaans – de geboortemoeder moet worden bekendgemaakt voor het adoptiekind 18 jaar is. Dat ligt moeilijk omdat iedereen het recht heeft om zijn geboorteakte op te vragen bij de burgerlijke stand. Op die geboorteakte staat ook de naam van de geboorteouder. Het lijkt alsof wordt voorbijgegaan aan andere rechten op informatie die voor kinderen bestaan. Voor het feit dat aan jonge kinderen niet alle informatie over hun verleden wordt verstrekt, kan het lid begrip opbrengen. Dat is een beschermende reflex en die nuance moet ingebouwd blijven. Eenmaal 18 jaar hebben de jongeren recht op alle informatie, al is het een legitieme vraag of men niet moet opteren om de hulpverleningsinformatie van de informatie over het kind zelf te scheiden.

Inzagerecht blijft een heikel punt en een exact antwoord lijkt uitgesloten. Er dient voor gezorgd dat adoptieouders en adoptiediensten zo goed mogelijk voorbereid zijn. Men moet beseffen dat jongeren op het internet veel te weten kunnen komen. Adoptiediensten spelen een grote rol in het discreet houden van de hulpverleningsinformatie over de geboorteouders. Het decreet moet daarom maximaal kwaliteit garanderen.

Over de directe plaatsing is er geen overeenstemming. De binnenlandse adoptiedienst die met directe plaatsing werkt maakt alle kandidaat-adoptanten tijdens het voortraject bewust van wat er kan gebeuren. Sinds 2009 is slechts één kind na de bedenperiode teruggedaan naar de geboortemoeder. De adoptiedienst heeft in die periode 27 moeders begeleid bij wie niet is geopteerd voor de directe plaatsing omdat de dienst het niet uitgesloten achtte dat de geboortemoeder zich zou bedenken. Als dat niet decretaal geregeld wordt en het geen open optie blijft, bestaat het risico dat een eengemaakte adoptiedienst, op basis van de persoonlijke overtuiging van de medewerkers, ervoor kiest om er nooit meer gebruik van te maken.

Directe plaatsing acht het lid belangrijk als optie omdat men anders eigenlijk zegt dat een moeder die net is bevallen, een danig ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt dat ze gedurende een bepaalde periode niet kan beslissen. Tegelijk

brengt een plaatsing in een pleeggezin voor het kind een breuk mee in zijn leven en hechting.

Uit het instroombeheer bij interlandelijke adopties moeten de nodige lessen worden getrokken om te vermijden dat vergelijkbare problemen opduiken bij binnenlandse adoptie.

Wie op de wachtlijst voor adoptie staat zou tijdens het voorbereidende traject informatie moeten krijgen over pleegzorg. Voor het overige is er weinig gemeenschappelijks tussen pleegzorg en adoptietrajecten, maar pleegzorg mag niet onbekend blijven bij mensen die aangeven bereid te zijn zorg te dragen voor een kind dat niet van hen is.

Hebben de adoptiediensten zicht op wat er aan financiering nodig is, in de hypothese dat het tarief voor binnenlandse adoptie wordt gelijkgeschakeld met het tarief voor het gedeelte van de interlandelijke adoptie dat in België plaatsvindt? Een binnenlandse adoptie kost gemakkelijk 8500 euro. Dat sluit heel wat gezinnen uit, terwijl dat juist niet van tel mag zijn.

Er lopen federaal enkele initiatieven om het Gerechtelijk Wetboek aan te passen. De ontwerptekst suggereert om via een omweg te werken zolang er federaal geen goedkeuring is. Artikel 1231/27 van het Gerechtelijk Wetboek kan van toepassing zijn op binnenlandse adoptie via de omweg van de interlandelijke adoptie.

Mevrouw *Freya Van den Bossche* hoort terecht dat veel thema's inzake voorbereiding en screening gemeenschappelijk zijn. Pleit men voor een gemeenschappelijke sokkel in de voorbereiding en de mogelijkheid om maximaal informatie die bindt en gelijklopend is te kunnen meegeven zodat men uiteindelijk kan kiezen voor één van beide richtingen of allebei?

Zijn er data over hoe adoptieouders de trajecten en procedures ervaren? Individuele contacten leren dat de ervaringen niet altijd even positief zijn. Wordt daarover systematisch informatie verzameld? Is het niet zinvol om dat als input te hanteren in de aanloop naar een decreet?

Voor kinderen met special needs blijkt het niet altijd eenvoudig om de goede match te maken. Soms zijn er kandidaat-adoptieouders die het traject nog niet integraal hebben doorlopen maar wel geschikt zijn. Dan zou men naar creatieve oplossingen moeten kunnen zoeken, voornamelijk als de hindernis alleen het ontbreken van de formele bevestiging van de geschiktheid is en niemand twijfelt aan de geschiktheid als dusdanig. Een algemeen geldende regelt biedt blijkbaar niet voor elk kind de goede oplossing. Welke mogelijkheden zijn er om daar creatief mee om te gaan?

Bij de vraag naar aandacht voor de adoptie van gekende kinderen, rijst de vraag of het dan gaat om kinderen die in volle adoptie worden aangenomen. Als het gaat om stiefkinderen, dan blijft er een band en contact met de biologische ouder. Bij volle adoptie wordt die oorspronkelijke band verbroken, wat significante gevolgen heeft voor geboorteouder en adoptiekind. In het geval van volle adoptie lijkt het aangewezen een fundamenteel gesprek aan te gaan over de consequenties en de alternatieven alsnog te bespreken.

Dat bemiddeling en nazorg ondergebracht worden bij de adoptiediensten, wordt als een goed idee beschouwd, waaraan evenwel ook risico's verbonden zijn. Welke zijn dat?

Mevrouw Freya Van den Bossche twijfelt of de bezorgdheid van de sprekerster over directe plaatsing rechtmatig of nodig is. De geboortelouder mag geen al te grote drempel ervaren om eventueel terug te komen op een beslissing. Hoe vaak gebeurt dat? Zijn daar gegevens over? Wegen die cijfers op tegen het belang van het kind? Hoe sneller een kind zich kan hechten, hoe beter de prognose, ook voor zijn psychische ontwikkeling. Het lijkt zinvol het hechtingsproces eerder te laten starten en tegelijk meer dan thans het geval is de geboortelouder door begeleiding duidelijk te maken dat er geen drempel is om terug te komen op hun beslissing. Alles in de veronderstelling dat de geboortelouder akkoord gaat met directe plaatsing, want ze kan net zo goed kiezen voor een tijdelijk onderkomen voor het kind.

Er wordt benadrukt dat de gefusioneerde adoptiedienst neutraal moet optreden. Zijn er vermoedens dat dit niet zo zou zijn?

Omdat de geboortelouder voldoende begeleid moeten worden, is het cruciaal dat de dienst de geboortelouder opzoekt en niet omgekeerd. Het kan niet de bedoeling zijn dat geboortelouder zich tot een centrale dienst moeten richten. Dat laatste zou de drempel alleen maar verhogen.

Volstaat de voorgestelde financiering om adoptiekinderen nazorg aan te bieden? Met nazorg worden niet alleen ontmoetingsmomenten bedoeld, maar ook psychologische begeleiding. Op een bepaald moment begint elk geadopteerd kind vragen te stellen. Drempels moeten praktisch en financieel zo laag mogelijk zijn zodat het voor iedereen mogelijk wordt in dergelijke begeleiding te voorzien.

Kinderen kunnen heel veel informatie onbegeleid opvragen. Ze ervaren dan een grotere schok. Dat gebeurt zonder meer en dan lijkt het beter een kind zelf van de nodige informatie te voorzien, op de gepaste manier. Het lijkt nuttig rekening te houden met de realiteit.

Het recht op informatie voor geboortelouder mag als principe worden opgenomen in een decreet, al hoeft het niet in detail uitgewerkt. Weten dat het kind het goed maakt, kan zorgen voor rust. Hulpverleningsinformatie valt daar niet onder. Dergelijke informatie valt veeleer onder het medische beroepsgeheim. Het kan niet de bedoeling zijn dat geboortelouder geen hulp meer durven te zoeken uit angst dat hulpverleningsinformatie niet langer vertrouwelijke informatie zou zijn.

Mevrouw *Emmily Talpe* begrijpt dat het VCA voorstander is van een verregaande stroomlijning van de procedures voor interlandelijke en binnenlandse adoptie. Ziet men in het idee van één decreet voor beide types specifieke mogelijkheden of problemen?

De overstap naar één adoptiedienst baart zorgen. Het aantal binnenlandse adopties is beperkt, maar de fysieke bereikbaarheid van het adoptiepunt kan voor de afstandsouders, die niet zelden in een zwakker statuut staan, een beletsel vormen. Mobiele dienstverlening lijkt een oplossing, maar welke garanties zijn er dan voor kwaliteit? Ook de voldoende pluraliteit moet gegarandeerd in de ene adoptiedienst. In een raad van bestuur overheerst altijd een bepaalde gezindheid. Hoe wil men de neutraliteit waarborgen?

Directe plaatsing als principe vindt het lid geen goed idee omdat de afstands-moeder alle vrijheid moet hebben om haar kind te zien en om mogelijk op haar beslissing terug te komen. Bij niet-directe plaatsingen blijkt één op twee afstandsmoeders op de beslissing tot afstand terug te keren.

Ze neemt aanstoot aan het idee dat niet pleiten voor directe plaatsing een uiting zou zijn van het geloof dat een pas bevallen moeder niet helder zou denken. De

geboorte is aangrijpend en kan tot angst leiden en overhaaste beslissingen. Extra druk leggen is uit den boze. Tegelijk is er ruimte voor compromis. Zo kan directe plaatsing als uitzondering wel, mits het gemotiveerd wordt. Als ervoor wordt gekozen, dan is doorgedreven begeleiding cruciaal. Er wordt voorgesteld om dat niet in het decreet op te nemen. Loopt men dan geen risico op onduidelijkheid?

Er is vooralsnog geen subsidiëring. De financiering vloeit voort uit de bijdragen van kandidaat-adoptanten en giften. Dat is onwenselijk, vanwege het risico op belangenvermenging. De afstandsouder zou ertoe bewogen kunnen worden om het kind toe te kennen. Subsidies kunnen dat vermijden, maar in welke ordegraote ziet men dat dan? En wat moet worden gesubsidieerd? De subsidie moet worden gekoppeld aan het aantal afstandsouders dat zich aanmeldt.

Hoe ziet men de personeelsbezetting van de eengemaakte adoptiedienst?

Pleegzorg is een andere vorm van plaatsing. Hoe ziet het VCA de prille informatieverstrekking en het al vroeg aanbieden van pleegzorg als optie?

Mevrouw *Elke Van den Brandt* stelt dat de wachtlijsten lang zijn en dat het aantal adoptiekinderen jaar na jaar daalt. Volgens sommigen is dat het gevolg van de manier waarop de internationale organisatie en structurering in elkaar zit. Ook de manier waarop het Haags Verdrag wordt geïnterpreteerd en het effect ervan speelt mee. Zo wordt geopperd dat België het Haags Verdrag te restrictief interpreteert. Zo is adoptie uit de Verenigde Staten niet mogelijk omdat daar voldoende kandidaat-adoptanten zijn. Een aantal landen valt door die redenering uit de boot. Hoe beoordeelt het VCA die interpretatie? Nederland interpreteert het Haags Verdrag anders.

Het aantal beschikbare kanalen is beperkt. Ziet men nog ruimte voor extra kanalen?

Mevrouw *Katrien Schryvers*, waarnemend commissievoorzitter, zegt dat deze vragen niet over het thema van deze hoorzitting gaan.

Mevrouw *Elke Van den Brandt* beaamt dat er verschillen zijn tussen pleegzorg en adoptie. Een aantal stereotype ideeën over pleegzorg klopt echter niet met de realiteit. Heel wat kandidaat-adoptanten zijn niet of onvoldoende bekend met de verscheidenheid, de diversiteit en de mogelijkheden binnen pleegzorg. Door meer informatie over pleegzorg te verstrekken zal het aantal kandidaat-adoptieouders dat pleegzorg in overweging neemt mogelijks toenemen. Een verschuiving richting pleegzorg zou interessant zijn. Moet niet worden overwogen om een deel van de beide procedures gelijk te laten lopen?

De procedure wordt vaak als te lang, te betuttelend en zelfs onmenselijk ervaren. Kan men dat op een of andere manier inschatten? Hoe kan ze minder zwaar en korter worden zonder aan kwaliteit in te boeten of het traject te verzwakken?

Het geschiktheidsattest zou langer geldig moeten zijn gezien de wachtlijsten.

Ligt het aantal geboorteouders dat op zijn beslissing terugkomt hoger of lager dan in andere landen die een vergelijkbare procedure kennen?

Het is niet omdat een kind al vroeg bij de kandidaat-adoptieouders wordt geplaatst dat de rechten van de geboortemoeder worden ingeperkt. De emotionele en morele druk die de geboortemoeder ervaart, moet worden verlicht, en tegelijk is het voor het kind belangrijk dat het zich zo snel mogelijk kan hechten.

De heer *Peter Persyn* waardeert de zorg waarmee men met deze delicate materie omspringt. Praktisch wil hij weten hoe het zit met de financiële leefbaarheid van de diensten. Hoe staat men tegenover een mogelijke tegemoetkoming voor bemiddeling. Die is er al voor mensen met een beperkt inkomen. Kan men in het licht van een herziening de financiële drempels niet nog meer wegwerken? Tegemoetkomingen kunnen een aanzuigeffect hebben, maar dan biedt het volgen van een traject mogelijkheden om pas tussen te komen na het verlopen van een risicoperiode. Praktijkervaring leert dat tweeverdieners of grootverdieners niet noodzakelijk de beste adoptieouders zijn.

Mevrouw *Katrien Schryvers* stelt dat iedereen zich kan vinden in een fusie van de adoptiediensten. De huidige werkwijze is zowel financieel als professioneel niet de meest efficiënte gezien het beperkte aantal adopties. Eén dienst is echter niet hetzelfde als één locatie. De toegankelijkheid is een terechte bezorgdheid, maar dat zou thans ook problematisch zijn mochten de diensten niet met antennepunten of doorverwijzing werken.

De vraag is waar en hoe het instroombeheer georganiseerd moet worden, aangezien het beperkte aantal binnenlandse adopties en het grote aantal kandidaat-adoptanten leiden tot valse verwachtingen. Het volstaat niet het jaarlijkse aantal kandidaat-adoptanten af te stemmen op het jaarlijkse aantal adopties. Het is immers belangrijker voor een goede match te zorgen. Kandidaat-adoptanten verwachten dat de volgorde van de wachtlijst wordt gerespecteerd, terwijl het belang van het kind en de juiste matching voorop moeten staan.

Het VCA wil zelfstandige binnenlandse adopties niet langer toestaan. De vraag hierbij is of de Vlaamse overheid bevoegd is om dat te regelen.

Krijgt de eengemaakte adoptiedienst ook de taak om kandidaat-adoptanten voor gekende kinderen te begeleiden? Wie beslist wanneer dat nodig of nuttig is?

Dat binnenlandse adoptiediensten die ongewenst zwangere vrouwen begeleiden, niet gefinancierd worden, kan niet langer. De leefbaarheid van de adoptiediensten hangt thans immers af van het aantal adopties. Iedereen is het erover eens dat dit spanningsveld niet langer aanvaardbaar is. Tegelijk dient erkend dat de binnenlandse adoptiediensten expertise en kennis hebben om ongewenst zwangere vrouwen te begeleiden. Bovendien staan beide taken niet los van elkaar.

Welke bijdrage moeten kandidaat-adoptanten leveren aan de financiering van de binnenlandse adoptiediensten? Bij interlandelijke adoptie mogen enkel de werkingskosten worden aangerekend. Al gaat de vergelijking tussen beide vormen van adoptie niet helemaal op. Het kan niet de bedoeling zijn om zoveel mogelijk adopties te realiseren of zoveel mogelijk kandidaat-adoptanten te verzamelen. Het doel blijft een oplossing te bieden aan kinderen die een gezin zoeken. Voor het beperkte aantal kandidaat-adoptanten, moet de financiële toegankelijkheid echter verzekerd zijn. Er wordt aan getwijfeld of het exacte bedrag vastgelegd moet worden. Mogelijks dient dat ook gewijzigd te worden in de bepalingen over interlandelijke adoptie.

Er wordt terecht een onderscheid gemaakt tussen hulpverleningsinformatie en het adoptiedossier. De spreekster suggereert het expertenpanel dat zich over gedwongen adopties buigt, daarover te laten nadenken.

Directe plaatsing leek aanvankelijk de beste oplossing in het belang van het kind.

De voorbije vijf jaar zijn 97 kinderen eerst opgevangen door een pleeggezin, vreemd aan het kandidaat-adoptiegezin. 44 werden meteen bij het kandidaat-

adoptiegezin geplaatst. Dertig geboorteparents kwamen op hun beslissing terug, wat neerkomt op 18 procent van alle geboorteparents die hadden ingestemd met afstand. 17 geboorteparents beslisten tot behoud van het kind en 13 vonden een andere oplossing.

Dat directe plaatsing niet decretaal geregeld moet worden, kan mevrouw Katrien Schryvers niet volgen. Wanneer de adoptiedienst op basis van de individuele situatie moet oordelen over directe plaatsing, zijn decretaal vastgelegde normen zinvol. Thans beslissen adoptiediensten louter op basis van hun overtuiging om al dan niet aan directe plaatsing te doen. Het belang van het kind dient voorop te staan en tegelijk moet rekening worden gehouden met de beslissing die de geboortemoeder in alle vrijheid moet kunnen nemen. Wie aanvoelt dat de beslissing van de geboortemoeder beïnvloed zou kunnen worden door het feit dat haar kind al onmiddellijk geplaatst is, moet daar rekening mee houden. In dergelijke gevallen is directe plaatsing uitgesloten.

Zijn er in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad specifieke problemen die in acht moeten worden genomen?

Een laatste vraag is of voor twee afzonderlijke decreten moet worden geopteerd: een decreet voor binnenlandse adoptie naast het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie, dat op een aantal punten gewijzigd zal moeten worden om tot afstemming te komen en omdat een aantal bijstellingen aangewezen zijn. Een andere piste is te opteren voor één adoptiedecreet met een aantal gemeenschappelijke bepalingen en een opsplitsing tussen binnenlandse en interlandelijke adoptie waar nodig.

Mevrouw *Ariane Van Den Berghe* heeft geen voorkeur voor één of twee decreten. Technisch zijn beide opties valabel. Er moeten wijzigingen worden aangebracht in het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie, alsook in de uitvoeringsbesluiten en in het bijzonder dat over de voorbereiding en de screening. De keuze moet worden gemaakt op basis van de wens tot bijsturing aan interlandelijke adoptie. De spreker maakt zich alleen zorgen over de mogelijkheid dat dit de timing voor een nieuwe regeling voor binnenlandse adoptie vertraagt. Dat is dringend en vooral financiële en organisatorische aspecten verdragen geen verder uitstel.

Er is al overleg gepleegd met Pleegzorg Vlaanderen over hun mogelijke rol in de infosessies voor kandidaat-adoptanten. Er zijn afspraken gemaakt over de infosessies voor binnenlandse adoptie. De wachttijd is bijzonder lang en er worden voorlopig geen aanmeldingen meer geregistreerd. Wie al wacht, moet correct worden geïnformeerd en dat zal gebeuren in samenwerking met Pleegzorg Vlaanderen. Zij zullen er hun aanbod bekendmaken. Na afloop van deze sessie kan worden bekeken hoe het loopt en wanneer de informatie over pleegzorg best wordt gegeven.

Mevrouw *Ariane Van Den Berghe* pleit ervoor het traject dat voorafgaat aan het geschiktheidsvonnis, de infosessies en voorbereiding, volledig gemeenschappelijk te organiseren voor binnenlandse en interlandelijke adoptie. Er zou dan aan iedereen uitleg worden verstrekt over binnenlandse adoptie, interlandelijke adoptie en adoptie van kinderen met special needs. Dat maakt gericht kiezen gemakkelijker. Na de keuze voor binnenlandse of interlandelijke adoptie en als er een geschiktheidsvonnis is, moet de dienst zelf nog een traject doorlopen met de kandidaat-adoptanten, zodat er nog een specifieke voorbereiding gebeurt, voor beide types.

Is er een rol voor adoptiediensten bij adoptie van gekende kinderen? De spreker noemt het belangrijker in het kader van een volle adoptie, waarbij

afstammingsbanden verbroken worden. Dat hoeft voor het VCA niet systematisch te gebeuren. Wanneer een familierechtbank vaststelt dat er nog vragen zijn of de geboorteouders voldoende geïnformeerd zijn, kan thans al aan een justitiehuis worden gevraagd een gesprek aan te gaan met de geboorteouders om de instemming te controleren. De justitiehuisen missen expertise ter zake en dat kan derhalve de verantwoordelijkheid worden van de adoptiedienst.

De keuze voor één adoptiedienst mag geen belemmering vormen voor het werken met mobiele diensten of antennepunten. In realiteit is dat een struikelblok vanwege de beperkte financiering.

Wat met de neutraliteit? Als er voor één adoptiedienst wordt geopteerd, dan is een fusie van de diensten het meest aangewezen. Dat garandeert het behoud van expertise van personeelsleden en moet kunnen worden weerspiegeld in de raad van bestuur. Daarin hebben al mensen zitting uit diverse hoeken en strekkingen. In de praktijk kan dat vorm krijgen zonder dat het op decretaal niveau een regeling behoeft.

Instroombeheer moet zorgen voor de juiste matching op het juiste moment. Voor binnenlandse adoptie is er nog geen regelgevend kader en is er een werkwijze gevonden die erbij aansluit. In 2014 was er de vraag om een kind met het syndroom van Down te plaatsen. Van de gescreende en voorbereide kandidaten bleek niemand daartoe bereid. Het VCA heeft alle kandidaten op de wachtlijst schriftelijk gevraagd wie daartoe bereid was. Er is dan een traject gevolgd om hun bereidheid en capaciteit te screenen en die mensen zijn versneld doorgestroomd. Het blijft delicaat. Het mag niet dat mensen zich bereid verklaren een kind met special needs te adopteren om sneller door te stromen op de wachtlijst, maar soms moet er wel specifiek op profiel worden gezocht en dat vergt soepelheid in de regelgeving. De decretale bepalingen die gelden voor interlandelijke adoptie staan dat niet meer toe. Over de vraag hoe dat geformuleerd moet worden in de regelgeving moet grondig worden nagedacht.

Dat de binnenlandse adoptiediensten door de kandidaat-adoptanten worden gefinancierd kan tot belangenvermenging leiden. Zodra daar een oplossing voor is, daalt het risico op belangenvermenging bij het begeleiden van geboortemoeders.

Het pleidooi van het VCA om directe plaatsing niet decretaal te regelen, betekent niet dat het VCA tegen directe plaatsing pleit. Directe plaatsing is een waardevol alternatief dat bekeken moet worden vanuit de wens van geboorteouders en kandidaat-adoptanten. De eengemaakte adoptiedienst zal expertise moeten ontwikkelen om op termijn tot criteria te komen. De vraag of een decretale verankering nodig is, is moeilijk. De adoptiediensten staan op dit punt nog niet ver genoeg. Zelfs als het decreet slechts algemene criteria vastlegt, zullen de diensten en de medewerkers tijd nodig hebben om ermee om te gaan.

Minimaal moet de begeleiding van geboorteouders worden gefinancierd. Daarbij hoort in een integraal traject ook de nazorg aan die geboorteouders. Idealiter wordt ook de nazorg aan geadopteerden gefinancierd. Het is niet gepast dat adoptiediensten daarvoor een bijdrage vragen aan de geadopteerden. Daarnaast zou ook in een basisfinanciering moeten worden voorzien zodat adoptiediensten niet langer afhankelijk zijn van het aantal begeleidingen van geboorteouders.

Om jaarlijks honderd geboorteouders te begeleiden, om nazorg te organiseren voor alle kinderen die vragen stellen en voor de geboorteouders, volstaan de middelen die via diverse weg in de sector aanwezig zijn niet. De bijdrage van kandidaat-adoptanten van 7000 tot 8000 euro is broodnodig. Die bijdrage

beperken tot 3000 euro vergt bijkomende middelen. Adoptiediensten hebben het moeilijk om te blijven functioneren in de bestaande financiële context.

De kandidaat-adoptanten ervaren de procedure vooral als bijzonder ingrijpend. Ze moeten een voorbereiding volgen en worden gescreeend, wat een diep ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer betekent. Het VCA heeft in 2014 een bevraging gehouden bij mensen die net de screening hadden doorlopen. Er is gevraagd naar beoordeling van de gesprekken, van hun inbreng, de mogelijkheid om correcties aan het verslag aan te brengen enzovoort. De resultaten zijn bijna verwerkt en dan volgt een gesprek met de diensten voor maatschappelijk onderzoek. Die bevragingsmethodiek wil het VCA aanhouden over diverse aspecten van het traject. Ook het Steunpunt Adoptie heeft een gelijksoortig initiatief gelanceerd over infosessie en voorbereiding.

Mevrouw *Inge Demol*, directeur van het Steunpunt Adoptie, stelt dat gevraagd wordt naar de beleving van de procedure. Er is een samenwerking opgezet met de Universiteit Gent om de infosessie kwalitatief te bevragen. Cijfers zijn er nog niet.

De heer *Lorin Parys* merkt bereidheid om directe plaatsing als mogelijkheid te behouden onder bepaalde voorwaarden. Het moet een weloverwogen beslissing zijn. Daarover kunnen wellicht enkele richtlijnen worden uitgewerkt.

Sommige kandidaat-adoptanten krijgen pas een geschiktheidsvonnis in beroep maar vinden daardoor geen dienst die met hen wil werken. Hij is benieuwd naar de resultaten van de bevraging.

Ten slotte informeert hij naar alle financieringsbronnen waaruit de adoptiediensten putten. Op die manier kan worden berekend wat de overheid moet investeren wanneer beslist wordt de bijdrage van de kandidaat-adoptanten te verminderen.

Mevrouw *Ariane Van Den Berghe* weet dat kandidaat-adoptanten die een geschiktheidsvonnis in beroep hebben gehaald soms moeilijkheden ervaren wanneer ze een bemiddelingsovereenkomst willen afsluiten. Meestal is het zo dat de factoren die negatief worden beoordeeld in het maatschappelijk onderzoek moeilijk liggen in de herkomstlanden. Ook mensen met een geschiktheidsvonnis en een ogenschijnlijk gunstig verslag komen niet voor alle herkomstlanden in aanmerking.

De heer *Lorin Parys* betreurt dat. Kandidaat-adoptieouders kunnen niet altijd inschatten dat het om een eis van het herkomstland gaat. Daaruit moeten lessen worden getrokken.

Mevrouw *Ariane Van Den Berghe* is niet op de hoogte van eventuele problemen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, maar vraagt om eventuele problemen zeker te signaleren.

IV. Uiteenzetting door mevrouw Inge Demol, directeur Steunpunt Adoptie

1. Inleiding

Mevrouw *Inge Demol* zal deels gelijkaardige accenten leggen. Ze spreekt haar waardering uit voor de grondigheid waarmee de geschiedenis van adoptie en het wetgevend kader is onderzocht in de conceptnota's. Dat biedt een breed inzicht in de voorstellen die in de conceptnota's zijn ingebed. Beide nota's getuigen van

voeling met de realiteit. Belangrijke principes komen aan bod en vormen een fundament waarop kan worden gebouwd. Zo gaat het duidelijk om het zoeken van een gezin voor een kind in nood en niet omgekeerd. De perceptie lijkt er nog altijd vanuit te gaan dat men een kind zoekt voor een gezin. Het is de taak van betrokken diensten om het meest ethische perspectief te blijven benoemen en de maatschappij te blijven sensibiliseren.

2. Steunpunt Adoptie vzw

Steunpunt Adoptie is erkend op 1 januari 2013 en is het resultaat van een fusie van vier organisaties: Steunpunt Nazorg Adoptie, Triobla, VCOK Adoptie en een deel van Vereniging voor Kind en Adoptiegezin. Deze organisaties stonden respectievelijk in voor voorbereiding, nazorg en vorming van professionals.

De periode voorafgaand aan het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie, waarin het Steunpunt Adoptie is ingebed, was er een van grote onzekerheid. Instroombeheer, de invoering van de infosessie en de fusie en bundeling van de expertise werden al onthaald als goede ideeën. Er was perspectief op verandering en vernieuwing. De transitie van oude naar nieuwe decreetgeving ging gepaard met degelijke ondersteuning. Spreekster hoopt dat de transitie voor de betrokken organisaties in de vooropgestelde fusie even goed verloopt. Fusie brengt winst, maar ook verlies.

Steunpunt Adoptie biedt voorbereiding aan kandidaat-adoptieouders en ook laagdrempelige nazorg aan, individueel en in groep. De organisatie verstrekt ook adoptiespecifieke informatie en vorming aan adoptiebetrokkenden. Het Steunpunt Adoptie verbindt en begeleidt de drie partijen in de adoptiedriehoek bij rootszoektochten.

3. Stroomlijning

Beide conceptnota's stellen eindelijk een stroomlijning voor van de procedure voor binnenlandse en interlandelijke adoptie. Dat levert winst voor de kandidaat-adoptieouders, die nog maar één infosessie te volgen hebben en eenzelfde voorbereiding. Ze worden gescreend door een dienst voor maatschappelijk onderzoek en kunnen pas na het geschiktheidsvonnis kiezen voor een binnenlands dan wel interlandelijk traject. Ze krijgen een breed beeld van de mogelijkheden en hoeven pas op het einde van het traject te beslissen over de weg die ze willen inslaan.

4. Wachttijden

De stroomlijning veronderstelt dat alle kandidaat-adoptieouders in instroombeheer worden opgenomen. Bij beide types adoptie zijn er ellenlange wachtlijsten omdat er meer kandidaat-adoptanten zijn dan adoptabele kinderen. Goed instroombeheer impliceert dat de informatie als voorbereiding op adoptie actueel en behouden blijft. De effectieve wachttijd tussen de start van de voorbereiding en de plaatsing van het kind moet korter worden, het zwaartepunt moet liggen tussen infosessie en voorbereiding, en het traject erna moet korter worden. In principe moet het hele traject korter worden.

Bij interlandelijke adoptie wachten kandidaat-adoptanten twee tot vijf jaar tussen geschiktheidsvonnis en plaatsing van het kind. Het instroombeheer blijkt niet goed te werken. Zwaartepunt ligt nog tussen geschiktheidsvonnis en plaatsing. Hoe korter de gemiddelde wachttijd in het land van herkomst, hoe meer kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften geplaatst worden. De wachttijd is derhalve korter voor ouders die bereid zijn een kind met special needs op te nemen.

5. Instroombeheer

Er zijn vragen bij de stroomlijning van het instroombeheer van interlandelijke en binnenlandse adoptie. Tegelijk uit het Steunpunt Adoptie zijn bezorgdheid over de 480 wachtende kandidaat-adoptanten die mee instappen in het instroombeheer. Schuiven zij tussen de kandidaat-adoptieouders die zijn aangemeld voor interlandelijke adoptie, of start het instroombeheer pas na tien jaar, als alle kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adoptie hun plek kregen? Er moet worden gehandeld met zorg voor alle kandidaat-adoptanten. Er wordt uitdrukkelijk gevraagd om duidelijke overgangsmatregelen. Dit lijkt een perfect moment voor een herevaluatie van het algemeen instroombeheer.

Het instroombeheer is een schakel tussen infosessie en voorbereiding op adoptie. Het voorstel om deze opdrachten toe te voegen aan het takenpakket van het Steunpunt Adoptie wordt gewaardeerd. Samen met EVA Vorming en de binnenlandse adoptiediensten zal werk worden gemaakt van een voorbereiding op adoptie. De gemeenschappelijke thema's zijn onder meer de adoptiedriehoek, hechting, openheid en adoptie, verlies en rouw. Het is van belang dat ook accenten aan bod kunnen komen die eigen zijn aan binnenlandse zowel als interlandelijke adoptie. Na een gedegen voorbereidingstraject kunnen kandidaat-adoptanten dan een gerichte keuze maken voor een traject.

6. Pleegzorg en adoptie

Steunpunt Adoptie zal kandidaat-adoptanten breed informeren over alternatieve vormen van zorgen voor een kind. Een meer intensieve samenwerking met Pleegzorg Vlaanderen lijkt aangewezen om nog beter informatie te garanderen.

Pleegzorg en adoptie zijn twee manieren van zorgen voor andermans kind met overlappingen, bijvoorbeeld inzake hechting binnen het gezin. Vooral op het vlak van de nazorg is samenwerking en uitwisseling van ideeën mogelijk om te leren van elkaar. Het opvoedingstraject bij beide is niet gelijk en niet alle kandidaat-adoptanten staan open voor pleegzorg. Voor wie wel open staat voor adoptie en pleegzorg, is brede informatie essentieel. Ze moeten de weg worden gewezen.

7. Maatschappelijk onderzoek

De indieners stellen voor om het maatschappelijk onderzoek te verwijzen naar de periode voor de plaatsing van het kind en om het te stroomlijnen met de procedure voor interlandelijke adoptie. De keuze om dat onderzoek toe te wijzen aan de diensten voor maatschappelijk onderzoek lijkt logisch, gezien hun expertise en het feit dat ze tijd hebben voor die extra gesprekken. Een link met binnenlandse adoptie is snel gemaakt.

Het adoptiekind krijgt een thuis in een gezin dat is goedgekeurd door de familierechter. Dat is een goede evolutie. De kandidaat-adoptieouders vallen onder een gesubsidieerd systeem, wat hen ook winst oplevert.

8. Eén adoptiedienst

Er wordt voorgesteld een fusie te realiseren van de vier diensten voor binnenlandse adoptie. Dat lijkt een goed idee met het oog op een efficiënter gebruik van middelen en bundeling van expertise.

9. Begeleiding geboortemoeders

De conceptnota's besteden terecht veel zorg aan de begeleiding van de geboortemoeders, maar het voorstel om die begeleiding bij de adoptiedienst te houden, lijkt niet evident gezien het risico op belangenvermenging.

De adoptiediensten zijn afhankelijk van de bijdragen van de kandidaat-adoptieouders. Als de decreetgever beslist om de begeleiding van de geboortemoeders bij de adoptiediensten te houden, dan moeten de bemiddeling van kandidaat-adoptieouders en de begeleiding van de geboortemoeders decretaal uit elkaar worden gehouden. De splitsing moet heel duidelijk zijn.

Steunpunt Adoptie is ervan overtuigd dat de binnenlandse adoptiediensten zich op integere en kwaliteitsvolle manier van die taken kwijten. Dat vertrouwen is terug te vinden in de conceptnota's. Op langere termijn vindt Steunpunt Adoptie het geen goed idee om de begeleiding van geboortemoeders bij dezelfde dienst te houden vanwege mogelijke belangenvermenging, maar men moet wel behouden wat goed is. De conceptnota's halen de aanwezige expertise aan als argument voor het aanhouden van de begeleiding van de geboortemoeders, maar dan decretaal verankerd om gedwongen adopties te voorkomen.

10. Nazorg bij de adoptiedienst

De adoptiedienst neemt de nazorg voor eigen rekening vanwege de grote expertise. Waarom kiezen de indieners ervoor om voorbereiding en maatschappelijk onderzoek wel te stroomlijnen met de procedure interlandelijke adoptie en de nazorg bij de dienst te houden? Bij interlandelijke adoptie is ervoor geopteerd om de nazorg bij het Steunpunt Adoptie te leggen. Bij binnenlandse adoptie is dat anders. Alle kandidaat-adoptieouders en geadopteerden kunnen de facto genieten van nazorg bij het Steunpunt Adoptie, ook al valt deze dienst onder interlandelijke adoptie.

In het kader van openheid en roots wordt samengewerkt met andere actoren in het werkveld aan een brug tussen geadopteerden en afstandsouders. Het Steunpunt Adoptie betreurt dat de nazorg zo strikt gescheiden is. In een verdere toekomst groeit het Steunpunt Adoptie idealiter uit tot een expertiseplatform waar thema's relevant voor eender welke vorm van adoptie een plaats hebben, dat in nauwe samenwerking met beide deelsectoren. Dat behelst onder meer openheid, roots, verstrekken van info aan geadopteerden, ondersteuning van gezinnen die niet op de klassieke manier kinderen kunnen krijgen, sensibilisering van hulpverleningsdiensten, en een sterk uitgebouwde nazorg voor alle betrokkenen. De nazorg kan zich profileren op drie punten: opvang en vraagverkenning, oriëntering en wegwijzerfunctie, en hulpverlening op eerstelijnsniveau. Vanuit het perspectief van geboortemoeders en geadopteerden lijkt de situering van de nazorg bij de adoptiedienst de zoektocht naar identificeerbare gegevens te vereenvoudigen, wat dan weer pleit in de richting van de voorstellen. De meeste nazorgvragen bij binnenlandse adoptiediensten gaan om roots. Steunpunt Adoptie kan zonder meer ook een rol spelen voor binnenlandse adoptieouders en geadopteerden.

11. Inzagerecht, gegevensdeling en openheid

Het inzagerecht installeren zoals bij interlandelijke adoptie is voor het Steunpunt Adoptie een must. Dat moet op een centrale plaats waar absolute inzage verleend kan worden en waar alle dossiers gecentraliseerd worden.

Tot slot pleit Steunpunt Adoptie voor openheid. Het gebrek daaraan ligt aan de basis van vele vragen naar roots, identificeerbare gegevens, frustraties

enzovoort. Maximale openheid kan het zoeken naar roots overbodig maken. In de conceptnota van mevrouw Schryvers staat: "Een persoon heeft een vitaal belang bij het verkrijgen van de inlichtingen die hij nodig heeft om zijn kindertijd te kennen en te begrijpen.". De interactie tussen adoptanten, adoptiekinderen en geboortelouder moet worden geregeld, wat wijst op een streven naar meer openheid. Steunpunt Adoptie hoopt dat dit streven wordt doorgetrokken naar de interlandelijke adoptie.

V. Vragen van de leden

De heer *Lorin Parys* is blij dat de algemene lijnen van de gemaakte keuzes gevolgd worden. Alles bouwt voort op het werk dat het VCA daarvoor heeft geleverd.

De visie op nazorg bouwt voort op de praktijk en de expertise die de adoptiediensten hebben opgebouwd. Dat lijkt een goed systeem. Dat het Steunpunt Adoptie een bijkomende optie is bij rootsvragen is positief.

Ten slotte vraagt het lid aan mevrouw Demol om haar ideeën over instroombeheer te concretiseren. Welke grote veranderingen zou ze doorvoeren om het instroombeheer beter te laten werken?

Mevrouw *Katrien Schryvers* is tevreden met het feit dat het uitgangspunt steeds het kind in nood is.

Instroombeheer bij interlandelijke adoptie blijkt een groot probleem. Wat wil het Steunpunt Adoptie veranderen? Het lid hoort in de uiteenzetting van mevrouw Demol een pleidooi om het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie op een aantal punten te wijzigen. Het decreet is pas drie jaar oud, maar op die tijd is het aantal interlandelijke adopties meer dan gehalveerd. De leefbaarheid van de diensten staat zwaar onder druk en het profiel van de adoptabele kinderen evolueert snel.

Er zijn ook vragen bij het vervolg op de aanmeldingsstop voor binnenlandse adoptie. Hoe moet het daar verder mee? Het lid wil er zeker niet blind voor zijn en stelt dat, mocht er geopteerd worden voor één decretale regeling, het punt absoluut moet worden meegenomen.

Mevrouw *Inge Demol* antwoordt dat de vaststelling is dat instroombeheer bij interlandelijke adoptie niet werkt. De vraag rijst of het systeem moet blijven bestaan. Op basis van een aantal berekeningen stroomt een aantal kandidaat-adoptieouders door. Na overleg met het VCA blijkt dat de doorstroom soms, maar niet altijd gehaald wordt. Sommige kandidaat-adoptanten zitten in het instroombeheer maar nemen nog niet deel aan voorbereidingen. Omdat een bepaalde groep doorstroomt naar het volgende jaar ontstaat de vrees dat die groep jaarlijks zal toenemen. Steunpunt Adoptie heeft veel vragen, maar geen pasklaar antwoord.

Het instroombeheer staat ook de matching tussen kandidaat-adoptieouders en kinderen met special needs in de weg. Men dreigt af te glijden naar een situatie waarbij er een grote groep kandidaat-adoptieouders beschikbaar is voor een beperkt aantal plaatsingen. De wachttijden blijven, onder meer omdat men voor de kinderen met special needs veel zorg besteedt aan de juiste matching. Die groep wordt alsmaar groter.

De heer *Lorin Parys* nodigt mevrouw Demol en mevrouw Van Den Berghe uit hierover samen grondig na te denken en hun bevindingen en voorstellen aan de commissieleden te bezorgen.

Mevrouw *Katrien Schryvers* steunt deze vraag en merkt op dat elke adoptiedienst er op zijn eigen manier mee omgaat. Ze pleit voor een instroombeheer dat meer flexibiliteit mogelijk maakt. De redactie van een decreet op de binnenlandse adoptie biedt de mogelijkheid tot sleutelen aan de interlandelijke regeling.

VI. Uiteenzetting door mevrouw Iris Vandeborre, directeur Gewenst Kind, mevrouw Tine Cornelissen, Adoptiedienst De Mutsaard, en mevrouw Veronique Van Asch, Gents Adoptiecentrum

Mevrouw *Iris Vandeborre* hoopt dat de heisa over gedwongen adopties (*Parl.St. VI.Parl. 2014-15, nr. 257/1*) de blik van de parlementsleden niet vertroebelt zodat ze, bij het opstellen van een nieuw decreet, onbevooroordeeld kunnen kijken naar wat de binnenlandse adoptiediensten de afgelopen twintig jaar presteerden.

Binnenlandse adoptie is een kleine sector: ongeveer vierentwintig adopties per jaar. Daarnaast begeleiden de binnenlandse adoptiediensten ongewenst zwangere vrouwen. Het verheugt de diensten hoe genuanceerd er over de materie nagedacht wordt. Adoptie is maatwerk, elke situatie verschilt en de inzichten evolueren. Dat maakt het moeilijk procedures vast te leggen. In de uiteenzetting wordt in de eerste plaats gefocust op de adoptie van niet-gekende kinderen.

Omdat de sector zo klein is, is het beter expertise te bundelen en versnippering te mijden. De sterkte van de sector is altijd het integrale proces geweest, wat betekent dat elke partij van de adoptiedriehoek onbepikt in tijd opgevangen en begeleid wordt door één overkoepelende dienst, naargelang behoefte en in respect voor de andere partijen.

1. Maatschappelijk onderzoek en voorbereiding

De diensten gaan akkoord met wat de conceptnota's zeggen over maatschappelijk onderzoek en begeleiding, maar vragen voldoende middelen om in gesprek te gaan met de kandidaat-adoptanten, want hen kennen is een voorwaarde voor een goede matching. Daarnaast blijft een goede vorming, ook van de omgeving van de kandidaat-adoptanten, nodig.

2. Begeleiding van de geboorteparents

De misvatting heerst dat een adoptiedienst alleen aan plaatsingen of bemiddeling doet. Het grootste deel van het werk is begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen en nazorg. Er is weinig ervaring in het begeleiden van geboorteparents: gynaecologen, CAW's en kraaminrichtingen zien maar heel af en toe iemand die afstand wil doen van zijn kind. De adoptiediensten hebben die ervaring en expertise. Ze willen dat werk voortzetten ook omdat ze zich ontfermen over de nazorg van geboorteparents en adoptiekinderen.

Negentig percent van de aanmeldingen zijn doorverwijzingen. De betrokkenen hebben al een gesprek gehad met de sociale dienst van een materniteit, een CAW of een andere eerstelijnsdienst. Zich rechtstreeks tot de adoptiediensten wenden moet echter mogelijk blijven. Uit de praktijk blijkt dat de diensten weinig bekendheid genieten. Sensibilisering van de eerstelijns hulp blijft belangrijk.

Wie ongewenst zwanger is, kan haar kind zelf houden, eventueel met hulp uit de omgeving, kan voor pleegzorg opteren of haar kind afstaan voor adoptie. Voor de meeste vrouwen die bij de adoptiediensten aankloppen, is het te laat voor abortus. Sommigen bevinden zich in precare situaties waardoor ze geen vrije keuze hebben. Anderen hebben wel de keuze: ze vinden dat het kind op dat moment niet in hun leven past of willen geen kinderen. De diensten helpen hen bij de keuze, ook als ze er niet altijd even gelukkig mee zijn.

Daarnaast vinden de adoptiediensten het heel belangrijk om personeel van kraamklinieken te blijven opleiden. Zij, die gewoon zijn te vechten voor het leven van de baby's, hebben het vaak moeilijk met ouders die hun doorgaans gezonde kindje niet willen. Ook een vrouw die haar kind afstaat, heeft het recht te bepalen hoe ze wil bevallen. Ook dat ligt moeilijk bij vroedvrouwen. De adoptiediensten moeten daar blijvend energie in steken.

Het Adoptiehuis vindt dat de geboortemoeder bepaalt waar haar kind verblijft in de twee maanden voor de definitieve adoptie bij notariële akte: bij een pleeggezin of bij kandidaat-adoptanten. Het komt de adoptiedienst niet toe de geboortemoeder te zeggen wat zij met haar kind moet doen tijdens de eerste twee maanden. De meeste vrouwen kiezen voor plaatsing bij de kandidaat-adoptanten. Dat is ook in het belang van het kind. Uiteraard mag de geboortemoeder het kind zien. In 2014 heeft Gewenst Kind negen kinderen geplaatst, onder wie één uit de vondelingenschuif. Van de acht begeleide moeders hebben er zes in de periode tot de notariële akte de adoptieouders en het kind teruggezien. Dat de geboortemoeder de adoptiekandidaten ziet, helpt alle partijen, ook het kind dat later inziet dat iedereen met zorg over zijn lot beslist heeft. Andere diensten prefereren pleegplaatsing.

Mevrouw *Veronique Van Asch* beaamt dat de Gentse Adoptiedienst zo werkt. Uitzonderlijk, op uitdrukkelijk verzoek van de geboortemoeder, in ongeveer vijf percent van de gevallen, wordt een kind direct bij de kandidaat-adoptanten geplaatst. Pas na twee maand kan een notariële akte worden getekend, tot dan beslist de geboortemoeder, zo bepaalt het Burgerlijk Wetboek. Het nieuwe decreet kan vermoedelijk geen opvangsysteem verplichten. De Gentse Adoptiedienst kiest voor pleegzorg omdat de geboortemoeder haar kind kan bezoeken in een neutralere omgeving dan bij de kandidaat-adoptanten. De drempel voor de moeder is hoger en de kans op een geladen ontvangst is groter bij kandidaat-adoptanten, wat een doordachte beslissing verhindert.

Zonder domicilie kan de mutualiteit de medische kosten niet vergoeden. Pleegzorg is opvoedingsondersteunend waardoor het kind niet kan worden gedomicilieerd bij het pleeggezin. Domiciliëring op het adres van de moeder is vaak uitgesloten en op het adres van het ziekenhuis kan evenmin. Enkele keren is het kind op het adres van de adoptiedienst gedomicilieerd, maar strikt juridisch is dat niet in orde.

Soms heeft de geboortemoeder na twee maand nog geen beslissing genomen, ofwel omdat ze verdwenen is, ofwel omdat ze twijfelt tussen behoud, adoptie en langdurige pleegplaatsing. Tot nog toe konden de adoptiediensten geen gebruikmaken van de toegangspoort, maar dat zou ondertussen opgelost zijn. Anders moeten de adoptiediensten de zaak uit handen geven. Die twee kwesties dienen in het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg te worden opgelost.

Mevrouw *Tine Cornelissen* zegt dat De Mutsaard zijn inhoudelijke werking bij Gewenst Kind heeft ondergebracht. De Mutsaard werkte vooral met pleegplaatsing. Het was immers zowel een pleeg- als adoptiedienst. Pleegzorg is thans georganiseerd in één provinciale dienst, maar ook die mensen willen de

wisselwerking behouden omdat de expertise van pleeg- en adoptieplaatsing anders is.

Mevrouw *Iris Vandeborre* wijst de parlementsleden op een ander knelpunt. Een kind dat het ziekenhuis niet kan verlaten om wat voor medische reden ook, kan nog niet worden toegewezen aan een gezin. Dat kind is van niemand, het heeft geen statuut en niemand wil de rekening betalen.

3. Nazorg

Nazorg van de drie partijen is een belangrijke en blijvende taak van de diensten: emotionele en administratieve ondersteuning aan geboorteparents en adoptiegeboorteparents maar ook opvoedingsondersteunende begeleiding aan adoptiegeboorteparents. De nazorg aan geadopteerden is heel uitgebreid: huisbezoeken, infoboekjes, dagen voor geadopteerden of gesprekken over hun adoptiestatus. De drie partijen blijven nauw verbonden.

Bij open adoptie is de informatieoverdracht aanzienlijk. Elke partij die informatie vraagt, bepaalt de beleving van de andere partij. Als een geboorteparent twee keer per jaar foto's wil en wat informatie, dan kan een kind dat leuk of niet leuk vinden. Als er een broer of zus is van wie de moeder nooit iets vraagt, kan dat in een gezin tot spanningen leiden. De adoptiediensten vragen om een kind zo snel mogelijk bij die informatieoverdracht te betrekken, eens de informatie gegeven, heeft het er immers geen zeggenschap meer over. Het kan niet verhinderen dat de geboortemoeder bijvoorbeeld de foto's op Facebook zet. Open adoptie is één zaak, maar elke partij heeft ook recht op privacy. Dat is een wankel evenwicht. De adoptiediensten trachten een oplossing te vinden door gesprekken met alle partijen, maar wat de wetgeving erover te zeggen heeft, is niet duidelijk. Thans kan een adoptiegeboorteparent informatie weigeren aan de geboorteparent, of de geboorteparent aan het kind, maar dat is daarom niet in het belang van het kind. De decreetgever dient zich daarover te buigen.

Momenteel voeren de diensten een spruiten- en sproetenpolitiek, wat betekent dat ze geboorteparents vragen om een lijst met eenvoudige vragen te beantwoorden die wel aan hun geboortekind mag worden bezorgd. De kinderen vragen meestal niet naar de redenen waarom hun moeder hen afstond, maar eerder eenvoudige vragen zoals of ze ook geen spruiten lust en ook sproeten heeft. Als er geen geboortepapa bekend is, vragen de diensten wat basisinformatie over de man aan de moeder. Jongens van zeven willen bijvoorbeeld weten hoe groot hun andere papa is omdat basket hun hobby is. Of de diensten die informatie eigenlijk wel mogen geven, is niet duidelijk.

4. Inzage in het dossier

Een dossier bevat drie of vier onderdelen, voor elk van de betrokken partijen één: een kinddossier voor de geadopteerde, een dossier voor de adoptiegeboorteparents dat begint met de kandidaat-adoptiegeboorteparents, een dossier voor de geboorteparents en een apart dossier voor de nazorg door de adoptiedienst. Het dossier bevat veel informatie, onder meer medische informatie. Elke partij kan alleen inzage krijgen in zijn eigen deel. Tot nog toe heeft geen enkele geadopteerde van Gewenst Kind inzage gevraagd in zijn dossier. Ze vragen wel informatie. In het dossier zit immers niet zoveel: informatie over de geboorte, eventueel over het pleeggezin, over de nazorggesprekken, over de medische achtergrond, maar het bevat geen persoonlijke informatie over de ouders. Dat is, gezien het Haags Verdrag, niet houdbaar.

Nochtans zijn er wel wat risico's. Als een kind contact zoekt met zijn geboorteparent, is er immers niets wettelijks geregeld. Als een geboorteparent dan te allen

prijze contact wil houden tegen de wil van kind of adoptieouder, kunnen die enkel naar de politie stappen. Bij pleegzorg wordt alles door de rechtbank vastgelegd. Bij adoptie is dat niet het geval. Anderzijds, wat met de rechten van de geboorteouder? Een ander heikel punt is of contact bij meerderjarigheid afdwingbaar is, als kind of geboortemoeder dat niet willen. Meestal willen de geadopteerden contact, maar veel geboortemoeders weigeren dat. Gegevens worden nooit zo maar vrijgegeven. Soms weet de omgeving van de geboortemoeder niet van het kind en loopt ze, zo het bekend geraakt, gevaar.

Mevrouw *Veronique Van Asch* legt uit dat de meeste adopties volle adopties zijn waarbij de afstammingsband volledig doorgeknipt wordt. Adoptieouders en -kinderen hebben dan dezelfde rechten en plichten als biologische ouders en kinderen. Contact met de geboorteouders is niet afdwingbaar want het staat niet in het Burgerlijk Wetboek, tenzij die federale wet wijzigt. De decreetgever kan de adoptiecentra alleen een middelenverbintenis opleggen: dat ze proberen om beide partijen zoveel mogelijk met elkaar in contact te brengen of met wederzijdse instemming informatie over elkaar te geven. Contactrecht kan worden afgedwongen mits bewezen wordt dat het in het belang van het kind is en dat er een bijzonder affectieve relatie bestaat tussen kind en geboorteouder, wat niet het geval is als ze elkaar na de geboorte niet meer hebben gezien. Hoewel er dergelijke procedures lopen, verwacht de spreker niet dat de rechter de eiser in het gelijk zal stellen.

5. Dossiers Vlaams Centrum voor Adoptie

Mevrouw *Iris Vandeborre* acht het vanzelfsprekend dat de dossiers aan het Vlaams Centrum voor Adoptie worden overgedragen, alleen worden hulpverleningsdossiers in principe niet doorgespeeld aan de overheid om de vertrouwensband met de cliënt niet in het gedrang te brengen. Vooraleer dossiers over screening van kandidaat-adoptanten aan het Vlaams Centrum voor Adoptie door te geven, moeten de betrokkenen toestemming geven.

6. Eén dienst

Er is eensgezindheid over het voorstel om tot één dienst voor binnenlandse adoptie te fuseren. De zorg aan de geboorteouders moet verzekerd blijven, bijvoorbeeld met autonome subteams om belangenvermenging te vermijden. Schaalvergroting zal dat sowieso gemakkelijker maken.

7. Middelen

De diensten zijn tevreden dat er eindelijk geld komt, maar pleiten voor solidariteit: de kosten van de begeleiding, met bijvoorbeeld extra gerechtskosten, mogen de kosten voor de adoptieouder niet beïnvloeden. Om belangenvermenging te vermijden en goede hulpverlening te bieden, moet er ook geld zijn voor de geboorteouders. Subsidies voor nazorg en bemiddeling lijken onontbeerlijk. Het is maar zeer de vraag of de overheid die veil zal hebben.

8. Pluralistische dienst

Mevrouw *Veronique Van Asch* pleit voor een pluralistische dienst met respect voor alle levensbeschouwingen, van de geboorteouders maar ook van de adoptanten.

VII. Vragen van de leden

De heer *Lorin Parys* ziet geen problemen met de geografische spreiding omdat de diensten al voor negentig percent met doorverwijzingen werken. Voorts

informeert hij hoe vaak een geboortemoeder op haar beslissing terugkomt, bij directe plaatsing en bij pleegplaatsing. In veel gemeenten kan tijdens de eerste zes maanden van een pleegplaatsing nooit worden gedomicilieerd. Het domicilieprobleem is een algemeen probleem bij pleegplaatsing.

Welke problemen ervaren de diensten met het inzagerecht of de informatiedeling? De kans is inderdaad groot dat de decreetgever enkel een middelenverbod en geen afdwingbare regel kan opleggen.

Mevrouw *Emmily Talpe* informeert om welke redenen een moeder niet kiest voor directe plaatsing. Voorts wil ze weten hoe geboortelouder de mobiele teams kunnen bereiken. Tot slot vraagt ze hoe het pluralisme gegarandeerd wordt als er maar één dienst meer is.

Mevrouw *Elke Van den Brandt* vraagt hoe de adoptiecentra de band met pleegzorg idealiter zien. Zowel voor mensen die een kind wensen als voor geboortelouder is het immers zinvol beide systemen te kennen. Dat er in de ene dienst systematisch pleegzorg en in de andere systematisch directe plaatsing gebeurt, betekent dat de informatie aan geboortelouder de keuze stuurt. Biedt het Gents Adoptiecentrum directe plaatsing aan?

Is het nodig de facetten van de werking beter af te scheiden zodat de dienst geen druk ondervindt om kinderen te vinden? Zijn de diensten volledig vrij om geboortelouder bijvoorbeeld pleegzorg aan te raden of moeders die druk van partner of familie ondervinden, door te verwijzen naar vluchtcentra?

De heer *Peter Persyn* informeert of de aanpak van moeders die hun kind willen afstaan, behandeld wordt in de opleiding voor vroedkundigen. Dat is beter dan dat de adoptiediensten nadien vroedkundigen moeten vormen.

Mevrouw *Katrien Schryvers* onderschrijft het idee dat een geboortemoeder de zeggenschap over haar bevalling behoudt. Hoewel maatwerk mogelijk moet blijven, kan de decreetgever algemene richtlijnen geven over hoe het kind de eerste twee maanden opgevangen wordt. Uiteraard primeert het belang van het kind. Hoe zien de diensten de samenwerking met interlandelijke adoptie? De procedures kunnen immers tot op een bepaald moment gelijklopen. En hoe denken ze over het instroombeheer?

Mevrouw *Veronique Van Asch* denkt dat het verschil in aanpak van de adoptiediensten historisch gegroeid is.

Het is helemaal niet zo dat de diensten druk ondervinden om kinderen te vinden. Ze oefenen ook geen druk uit op de geboortelouder. Dat heel wat onder hen, ongeveer vier op tien, ervoor kiezen hun kind te houden of langdurig in pleegzorg te plaatsen, bewijst dat. Wie geboortelouder begeleidt, moet volledig onafhankelijk zijn van wie kandidaat-adoptanten begeleidt. Dat het Gents Adoptiecentrum doorgaans kinderen eerst in pleegzorg plaatst, maakt dat de geboortemoeder de voordelen daarvan inzielt en misschien wel vrijer is in haar beslissing. De decreetgever kan geen systeem opleggen omdat de federale wet bepaalt dat er in de eerste twee levensmaanden geen beslissing mag worden genomen. Een moeder kan het kind zelfs enkele maanden bij zich houden.

Als de moeder akkoord gaat, kan het kind toch op het adres van het pleeggezin worden ingeschreven. Het domicilieprobleem rijst vooral als de moeder verdwijnt. Zeker wanneer het kind zware medische problemen heeft.

Gezien de veelheid aan geloofsovertuigingen van geboortelouder en kandidaat-adoptieouders, zijn de diensten al heel erg begaan met pluralisme.

Het klopt dat de mensen op de wachtlijst de boodschap hebben gekregen dat ze best kiezen voor een alternatief. Het Gents Adoptiecentrum kreeg een project toegewezen en start over enkele weken een vormingsproject voor kandidaten die te horen gekregen hebben dat ze de eerste vijftien jaar niet in aanmerking komen. De pleegzorgdiensten en de interlandelijke adoptiediensten zullen er zijn om hun alternatieven voor te stellen.

Drie tot vier op tien geboortemoeders kiezen er in de bedenkingperiode van twee maand uiteindelijk toch voor hun kind te behouden.

Mevrouw *Iris Vandeborre* zegt dat van alle aanmeldingen bij Gewenst Kind ongeveer één op drie uiteindelijk in een adoptie uitmondt. Over vijf jaar zijn er op vijftig vrouwen zevenentwintig die na de bevalling beslist hebben tot behoud, doorgaans in de eerste week na de bevalling. De meeste vrouwen hebben vooraf al langdurige pleegplaatsing uitgesloten en kiezen ervoor om het kind zelf op te voeden. Als een kind toch langdurig in een pleeggezin geplaatst wordt, kijkt de geboortemoeder er doorgaans nooit meer naar om. De voorbije vijf jaar koos maar één geboortemoeder ervoor om het kind binnen de twee maanden terug weg te halen bij de kandidaat-adoptanten. Voorheen was de verhouding één op veertien. Gewenst Kind laat de moeder kiezen tussen pleegzorg of directe plaatsing, maar laat ook kandidaat-adoptanten kiezen of ze bereid zijn een kind op te vangen in de eerste twee levensmaanden in het besef dat de moeder zich kan bedenken. Ze krijgen daar specifieke informatie en vorming over. Als het kind niet blijft, is er ook een uitgebreid nazorgpakket. Er wordt in eerste instantie aan het belang van het kind gedacht. De adoptieouders moeten het maar aankunnen.

De bereikbaarheid van de mobiele teams kan worden verzekerd door goede afspraken met de eerstelijns hulp zoals CAW's en kraamklinieken. De aanspreekpunten zijn in de eerste plaats de doorverwijzers, die de diensten van de adoptiecentra kennen. Daarnaast vinden moeders soms zelf hun weg naar de diensten via de website. De vestigingsplaats van de dienst maakt niet uit want de hulpverlener gaat ter plaatse.

Voor binnenlandse adoptie wordt er niet zoals bij buitenlandse adoptie gezocht naar kanalen. Ongepland zwangere moeders vragen gewoon om hulp, en ook het kind heeft hulp nodig bij het vinden van een warm nest. De aantallen wijzigen niet over de jaren, hoewel het profiel wel wijzigt. Ooit waren er heel wat moslima's, maar een dokter verwijst hen systematisch door naar Frankrijk waar ze anoniem kunnen bevallen. Thans zijn er meer Oost-Europese meisjes en jonge Vlaamse vrouwen die kiezen voor hun carrière. Tot slot zegt mevrouw *Iris Vandeborre* dat ze jaarlijks training geeft aan de hogescholen voor vroedvrouwen.

Mevrouw *Veronique Van Asch* acht het een goede zaak dat binnenlandse en buitenlandse adoptie zoveel mogelijk dezelfde procedure volgen en dat er een geschiktheidsvonnissen nodig is voor beide.

VIII. Uiteenzetting door mevrouw Ann Loos, coördinator van vzw Fiac-Horizon

Mevrouw *Ann Loos* is een psychologisch assistente die in de adoptiesector werkt sinds 1992. Ze startte haar carrière als zorgmedewerker en heeft jaren adoptiegezinnen begeleid tijdens en na de adoptieprocedure. In die periode zijn alle decreten en uitvoeringsbesluiten verschillende keren gewijzigd. Sinds 2005 is ze coördinator van de adoptiedienst Fiac-Horizon.

1. Begeleiding van afstandsouders

Een goede begeleiding heeft voordelen voor alle partijen en op lange termijn. Het komt erop aan de expertise te behouden en eventueel te delen met andere begeleidingsdiensten. Een loskoppeling van de begeleiding van afstandsouders en bemiddeling van adoptie is een goede zaak. Het lijkt een illusie te denken dat ongewenst zwangere vrouwen bij een adoptiedienst helemaal vrij een beslissing kunnen nemen. Die dualiteit is er niet bij buitenlandse adoptie, pas als een afstandsouders officieel bevestigt dat hij niet zal instaan voor de opvoeding van een kind, kan er sprake zijn van adoptiebemiddeling.

2. Beheer wachtlijsten

Volgens het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen en de uitvoeringsbesluiten moeten wachtlijsten voor buitenlandse adoptie beheerd en beheerst worden in samenspraak met het Vlaams Centrum voor Adoptie. Het principe is dat er niet meer kandidaat-adoptiegezinnen starten dan dat er behoefte is aan plaatsing. Doel is de plaatsing te laten plaatsvinden binnen de geldigheidstermijn van het geschiktheidsvonnis. Het valt moeilijk te begrijpen dat het Vlaams Centrum voor Adoptie meer dan vijfhonderd families heeft geregistreerd voor binnenlandse adoptie, temeer daar het jaarlijkse aantal binnenlandse adopties al vele jaren min of meer stabiel is. Enkele herkomstlanden werken met quota om te bepalen hoeveel kandidaat-gezinnen er jaarlijks nodig zijn.

3. Bemiddeling bij adoptie

Fiac-Horzion acht gezien het beperkte aantal plaatsingen een aparte procedure voor binnenlandse en buitenlandse adoptie niet nodig. Bij elke adoptie moet er aandacht gaan naar de geboortefamilie, de verlieservaring en de rouw van alle partijen. Met de digitale mogelijkheden zijn er geen grote verschillen meer tussen contact van adoptiekinderen met buitenlandse of met binnenlandse geboortelouders. Een adoptie blijft een adoptie.

4. Plaatsing kind in kandidaat-adoptiegezin

Bij een binnenlandse adoptie is de geschiktheidsbeoordeling een onderdeel van de adoptieprocedure van een geplaatst kind, geboren in België. Het is niet ondenkbaar dat een familierechter beïnvloed wordt als het kind al in dat gezin verblijft. Enkele herkomstlanden werken daarom met preadoptieve plaatsing.

Fiac-Horzion is voor de directe plaatsing van een kind in een daartoe geschikt bevonden gezin, uiteraard op voorwaarde dat de kandidaat-adoptanten en de afstandsouders zich er terdege van bewust zijn dat de plaatsing geen definitief karakter heeft. Fiac-Horzion kan zich voorstellen dat het niet gemakkelijk is voor de betrokkenen. Het verzoek tot adoptie zou ook kunnen komen na de ondertekening van de afstandsakte en een integratieperiode in het kandidaat-adoptiegezin. De preadoptieve plaatsing biedt het voordeel dat er een weg terug is als het kind niet aardt of als het adoptiegezin het kind niet aankan. Dat komt voor, zij het heel zelden, bij buitenlandse adoptie.

5. Voorstel van adoptieprocedure

Alle kandidaat-adoptanten, zowel voor binnen- als buitenlandse adoptie, melden zich aan bij het Vlaams Centrum voor Adoptie dat de instroom beheert. Wie mag beginnen, volgt een informatiesessie binnen zestig dagen na aanmelding. Wie zich dan inschrijft, wordt opgeroepen voor de voorbereiding door het Steunpunt

Adoptie. Dit deel van de procedure vergt slechts minimale wijzigingen, wat goed is in tijden van besparing.

Na de voorbereiding volgt een maatschappelijk onderzoek, dat zeker kan gebeuren door de erkende diensten voor maatschappelijk onderzoek. De keuze van herkomstland wordt dan door de kandidaat-adoptiegezinnen genomen nadat ze alle informatie gekregen hebben en uiteraard volgens de interesse en mogelijkheden. Soms worden de mogelijkheden van adoptanten beperkt door de voorwaarden die gesteld zijn (door andere landen). Daarop kunnen kandidaten kiezen voor bemiddeling door een adoptiedienst of voor zelfstandige adoptie.

Fiac-Horizon acht het niet nodig een onderscheid te maken tussen interlandelijke en binnenlandse adoptie. Binnenlandse adoptie kan worden geïntegreerd in de diensten voor buitenlandse adoptie. Bij elke adoptie neem je een kind van een ander op in je gezin. Ook bij een plaatsing van een kind geboren in België kunnen er cultuurverschillen zijn. Verlieservaring, identiteitsvorming en hechtingsprocessen zijn belangrijke thema's voor alle geadopteerde kinderen. Het zou goed zijn een kind pas te plaatsen nadat er een geschiktheidsvonnis is.

Een monopolie van bemiddeling bij binnenlandse adoptie beperkt de keuzevrijheid van kandidaat-adoptieouders.

Het aantal kandidaat-gezinnen voor buitenlandse adoptie daalt, wat ruimte geeft om het dienstverleningsaanbod van het Steunpunt Adoptie en de diensten voor maatschappelijk onderzoek aan te bieden aan kandidaten voor binnenlandse adoptie. Ook de dienstverlening van het Zoekregister kan gemeenschappelijk georganiseerd en het inzagerecht gelijkgesteld worden.

Fiac-Horizon stelt voor om de begeleiding van afstandsouders en de bemiddeling voor adoptie niet onder hetzelfde dak te organiseren, wat niet betekent dat de dienst denkt dat de binnenlandse adoptiediensten thans op zoek gaan naar kinderen of mensen onder druk zetten om hun kinderen af te staan, maar wel dat de kwetsbare geboorteouders een goede bescherming en aangepaste aanpak nodig hebben.

6. Huidige subsidiëring van een adoptiedienst

Een dienst voor buitenlandse adoptie ontvangt een jaarlijkse basissubsidie, die wordt aangevuld naargelang het aantal herkomstlanden waarmee hij samenwerkt, die varieert van 115.000 tot 120.000 euro. Aan de kandidaat-adoptanten mag een prestatievergoeding van maximum 3000 euro worden gevraagd.

Volgens een simulatie van het Vlaams Centrum voor Adoptie zijn er ongeveer 45 plaatsingen per jaar nodig voor een personeelsbestand van vier voltijdse medewerkers, het minimum voor een goede werking. Momenteel hebben de adoptiediensten niet langer 45 bemiddelingen per jaar. Ze staan voor problemen. De diensten worden gelijklopend gesubsidieerd, onafhankelijk van het aantal plaatsingen maar ook onafhankelijk van het personeelsbestand van de adoptiediensten. Buitenlandse adoptiediensten vragen zich af hoe het mogelijk is dat de binnenlandse diensten kunnen functioneren zonder subsidies. Als ze volledig afhangen van de kandidaat-adoptanten, dan moet de bijdrage toch hoger zijn dan 3000 euro per gezin.

7. Knelpunten in de werking van de diensten voor buitenlandse adoptie

De gezonde werking van een adoptiedienst hangt af van het aantal gerealiseerde plaatsingen en een goede dienstverlening. Kwalitatief werken vraagt een constant multidisciplinair team van ervaren, adoptiedeskundige medewerkers, naast een

goed uitgebouwde inhoudelijk werking met aandacht voor voorbereiding, begeleiding bij bemiddeling, zorg voor de plaatsing, zorg na de plaatsing en aandacht voor roots en zoekvragen. Een constant team is belangrijk. Het is onrealistisch mensen te ontslaan in rustige periodes, en dan als er meer plaatsingen zijn, te verwachten ervaren adoptiedeskundige medewerkers te vinden.

Adoptiediensten hebben een tekort aan nieuwe kandidaat-adoptiegezinzen en daarom is een herziening van het decretaal instroombeheer nodig. Een gezamenlijke procedure voor binnen- en buitenlandse adoptie zou een oplossing kunnen bieden. Thans wachten er immers nog meer dan vijfhonderd gezinnen op binnenlandse adoptie.

De buitenlandse adoptiediensten vragen zich af hoe het komt dat er zoveel kandidaten voor binnenlandse adoptie zijn. Kandidaten voor binnenlandse adoptie een buitenlands kind laten aanvaarden, is niet zo eenvoudig als het lijkt. Het profiel van een buitenlands kind met plaatsingsnood is vaak niet gelijk aan het kind dat adoptiegezinzen aanvankelijk willen. Voor kinderen ouder dan zes jaar en kinderen met speciale zorgbehoeften is het moeilijk een gezin te vinden. Daarbij komt nog dat kinderen uit het buitenland doorgaans een heel ander profiel hebben dan kinderen uit het binnenland en dat de voorwaarden voor kandidaten buitenlandse adoptie verschillen van de voorwaarden voor kandidaten binnenlandse adoptie. Zo zijn bijvoorbeeld de mogelijkheden van halebikoppels voor buitenlandse adoptie beperkt.

Mevrouw Ann Loos besluit dat de adoptiediensten met de middelen goed werk willen afleveren, ook als er minder plaatsingen zijn. Expertise gaat echter verloren als medewerkers moeten worden ontslagen bij minder plaatsingen.

IX. Vragen van de leden

De heer *Lorin Parys* zegt dat de binnenlandse adoptiediensten een beroep kunnen doen op een verzameling projectsubsidies, aangevuld met een vergoeding van de kandidaat-adoptieouders. De subsidies zijn niet structureel.

De begeleiding van afstandsouders en adoptiebemiddeling moet functioneel worden losgekoppeld, maar gezien het kleine aantal (binnenlandse) adopties zijn aparte organisaties niet nodig. Dat er drie keer meer vrouwen zich aanmelden dan er uiteindelijk tot adoptie overgaan, is het beste bewijs dat de begeleiding onpartijdig is.

De integratie van binnenlandse en interlandelijke adoptieprocedure is een interessant denkspoor, maar misschien nog wat voorbarig. Het heeft heel wat tijd gevergd om binnenlandse diensten rijp te maken voor fusie. Het is zaak dat eerst tot een goed einde te brengen.

Een daling van tweehonderd naar zestig interlandelijke adopties heeft uiteraard impact op het werk. Het is logisch dat de financiering daar deels van afhangt. Uiteraard moet er een kerncompetentieteam blijven. Waarom geen fusie van de interlandelijke adoptiediensten om de financiële problemen op te lossen en als eerste stap naar een integratie met de binnenlandse adoptie?

Mevrouw *Emily Talpe* vraagt wat de spreker bedoelt als ze zegt dat de moeders de illusie hebben dat ze vrij zijn. Heeft ze het over de invloed van de omgeving of van de begeleiding? Zijn er bij een fusie voldoende garanties dat er oog blijft voor de eigenheid van binnenlandse en interlandelijke adoptie, in het bijzonder voor de begeleiding van de geboorteouders? Als de begeleiding van de

afstandsmoeders door een andere organisatie moet gebeuren, door wie dan? Als er een samensmelting komt, wat kan er dan in het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen beter?

Mevrouw *Elke Van den Brandt* vraagt of één dienst binnenlandse adoptie een tussenstap of eerder een belemmering is voor de integratie van binnenlandse en interlandelijke adoptie. Heeft de spreker weet van geboortemoeders die klagen over een beperkte keuzevrijheid? Is Fiac-Horizon voorstander van directe plaatsing waar mogelijk? Ze informeert of onder hetzelfde dak betekent dezelfde organisatie of dat het volstaat dat bepaalde medewerkers geboortelouders begeleiden en andere medewerkers de adoptie. Als er aparte organisaties nodig zijn, hoe dan de uitwisseling van informatie en een begeleiding van het volledige traject garanderen?

Mevrouw *Ann Loos* zegt dat de laatste jaren het aantal buitenlandse adoptiediensten aanzienlijk verminderd is tot drie. Dat verliep niet van een leien dakje. Elke dienst heeft een eigen methode van werken en legt eigen accenten: sommige concentreren zich op de adoptie op zich, andere zien de begeleiding veel ruimer. Sommige kandidaten hebben liever dat de dienst zich beperkt tot de begeleiding van de adoptie op zich, andere willen dat ze er ook nadien nog terechtkunnen. Mogelijks is een dienst die zich alleen bezighoudt met het begeleiden van afstandsouders, ook na de plaatsing, een optie.

Onder één dak is ondenkbaar omdat Fiac-Horizon zelf in geen geval rechtstreeks contact mag hebben met de biologische ouders. Pas als de ouders duidelijk afstand gedaan hebben, mag de bemiddeling beginnen.

De buitenlandse adoptiediensten vermoeden dat geboortelouders onder de indruk leven dat eenmaal afstand gedaan, ze niet op hun beslissing kunnen terugkomen. Het is voor hen moeilijk om een kind dat in een gelukkig gezin zit terug te halen naar hun eigen precaire situatie. Wat de vrije keuze allicht tot een illusie maakt.

X. Uiteenzetting door mevrouw Christelle Van Wettene, CAW Brussel en mevrouw Inge Viane, CAW Limburg – Diensten voor Maatschappelijk Onderzoek

Mevrouw *Inge Viane* is sinds 2000 coördinator van de dienst voor maatschappelijk onderzoek van het CAW Limburg. De diensten voor maatschappelijk onderzoek doen de screening, een veelbesproken onderdeel van de adoptieprocedure. De diensten zijn de voorbije jaren wat aan kritiek onderhevig geweest. Ze doen het gezinsonderzoek, brengen advies uit over de geschiktheid en stellen een rapport op voor de jeugdrechter die beslist of koppels geschikt zijn voor adoptie. In se hebben de diensten weinig contact met de binnenlandse adoptiediensten.

Omdat hun taken heel specifiek zijn, is hun inbreng over de conceptnota's beperkt tot het maatschappelijk onderzoek. De diensten voor maatschappelijk onderzoek zijn tevreden dat aan hen gedacht wordt voor de geschiktheidsonderzoeken. Ze zijn deskundig en hebben, door het dalende aantal buitenlandse adopties, tijd en ruimte. De diensten voor maatschappelijk onderzoek vinden het goed dat de procedures voor binnenlandse en interlandelijke adoptie zoveel mogelijk gelijklopen. Bij het gezinsonderzoek merkten ze immers dat heel wat kandidaten dan nog geen keuze gemaakt hebben. Ze hebben pleegzorg wel verworpen. Omdat adoptie zo lang duurt, is het profiel van de kandidaten gewijzigd, vaak zijn ze ook nog bezig met vruchtbaarheidsbehandelingen en nog niet zeker dat ze willen adopteren. Doorgaans kiezen ze pas echt na het

geschiktheidsvonnis, omdat er dan heel wat spanning van hen afvalt. Een goede begeleiding is aangewezen.

De diensten voor maatschappelijk onderzoek zijn uitermate geschikt voor het onderzoek voor binnenlandse adoptie omdat ze onpartijdig zijn. Ze werken onafhankelijk waardoor belangenvermenging uitgesloten wordt. Voor 1997 deden de interlandelijke adoptiediensten de screening en de plaatsing. Het personeel is gekwalificeerd en de diensten hebben heel wat ervaring met wijzigende regelgevingen. De diensten stonden ooit bloot aan kritiek maar hebben sinds 2011 grondige veranderingen ondergaan. De VUB heeft de screeningswijze, de teams en de rapportage onderzocht. Uit een literatuurstudie zijn de vaardigheden die kandidaat-adoptieouders nodig hebben, gedistilleerd. Dat rapport is raadpleegbaar en daarop zijn de hervormingen van het screeningsinstrument gebaseerd. De toetsingscriteria zijn gevalideerd, alsook het semigestructureerde interview. Dat heeft geleid tot een herwerking van het evidencebased theoretisch raamwerk dat gebaseerd is op klinische expertise, de huidige beschikbare evidentie uit binnenlands en buitenlands wetenschappelijk onderzoeken en het adoptiespecifieke. De methodiek is verfijnd en ondergebracht in een herwerkt kader, verdeeld in vier grote domeinen en kenmerken: ouderkenmerken, gezinskenmerken, persoonskenmerken en omgevingskenmerken. De diensten beschikken over duidelijke factoren waarop ze inschalen om de objectiviteit van de weging te vergroten. Sinds januari 2013 is ook het adviesgesprek terug ingevoerd. Hoewel slecht nieuws niet gemakkelijk te brengen is, heeft elkeen recht te weten hoe het onderzoek afloopt en het rapport in te kijken.

In se verschilt de geschiktheid voor adoptieouderschap weinig voor binnenlandse en interlandelijke adoptie, hoewel er accentverschillen zijn maar die zijn er thans ook al: intrafamiliale adoptie, adoptie door alleenstaanden of adoptie door koppels van hetzelfde geslacht. Omdat de biologische moeders bij binnenlandse adoptie naderbij zijn, moet het onderdeel verwachtingen en profiel beter worden uitgewerkt. Anderzijds, met de sociale media zijn ook de buitenlandse afstandsouders dichterbij dan ooit.

Het is goed dat kandidaten, zoals het al is bij interlandelijke adoptie, pas kunnen adopteren als er een geschiktheidsvonnis is. Voor adoptieouders en kinderen is het geen goede zaak dat de screening na de plaatsing gebeurt, want dan kan het dat de adoptanten niet geschikt blijken te zijn. Eén procedure zou eenvoudiger zijn, minder verwarrend en kostenbesparend.

Het kleinere aantal screeningsaanvragen wordt ook veroorzaakt door de langere wachttijd voor geschiktheidsvonnissen of tussenvonnissen voor het maatschappelijk onderzoek ten gevolge van de omvorming van de jeugdrechtbanken tot familierechtbanken. Het instroombeheer is een goede zaak al zijn er recent twijfels over gerezen. De diensten hebben daarnaast de indruk dat magistraten niet altijd inzicht hebben in de specifieke vereisten van adoptie, terwijl hun opkomst op studiedagen daarover laag is. Hoe het verder moet, moet nader worden bekeken.

Beide conceptnota's stellen de belangen van het adoptiekind centraal: er wordt gezocht naar een gezin voor het kind en niet naar een kind voor het gezin, iets wat de diensten voor maatschappelijk onderzoek toejuichen.

Mevrouw *Christelle Van Wettene* is coördinator van de dienst voor maatschappelijk onderzoek van Brussel. Ze herhaalt dat de diensten voor maatschappelijk onderzoek achter één procedure staan en zeker de rol die de conceptnota's hen toedichten, toejuichen. Uiteraard moet er nog over heel wat aspecten grondig nagedacht worden, bijvoorbeeld over de directe plaatsing.

XI. Vragen van de leden

De heer *Lorin Parys* informeert of het rapport soms na het adviesgesprek bijgesteld wordt. Hij vraagt of de dienst soms besluit dat ouders die al biologische kinderen hebben, niet geschikt zijn. Gebeurt er een specifieke screening van adoptieouders van kinderen met special needs? Als de diensten voor maatschappelijk onderzoek verantwoordelijk worden voor screening van binnenlandse adoptiekandidaten, zullen ze dan een specifieke module hebben om te beoordelen of kandidaten geschikt zijn voor directe plaatsing? Magistraten komen niet zo vaak met adoptie in aanraking omdat het niet vaak voorkomt. Wat hebben de diensten voor maatschappelijk onderzoek al met hen meegemaakt?

Mevrouw *Elke Van den Brandt* vraagt naar het profiel van wie screent. Is er een groot verloop? Als kandidaat-adoptanten, pleegzorg al afgeschreven hebben, zijn ze daar dan voldoende over geïnformeerd? Is een gezamenlijk traject met de diensten voor pleegzorg te overwegen? Tot slot wil ze weten of de geldigheidsperiode van de geschiktheidsattesten goed is.

Mevrouw *Emmily Talpe* is ingenomen dat de diensten voor maatschappelijk onderzoek zo enthousiast zijn over screenen voor binnenlandse adoptie. Voorts informeert ze of betere informatie over pleegzorg nodig is. CAW's krijgen zowel moeders die hun kind willen afstaan, geadopteerde kinderen als adoptieouders over de vloer. Hoe houden zij die rollen gescheiden?

Ook mevrouw *Katrien Schryvers* is dankbaar voor het screeningsaanbod. Ze vraagt of het niet beter is de gezinnen te screenen in functie van het kind, zoals ook bij de pleegzorg gebeurt, zeker nu er meer kinderen met special needs voor adoptie klaarstaan.

Mevrouw *Inge Viane* zegt dat kandidaten tijdens het adviesgesprek materiële fouten in het rapport kunnen wijzigen. Beoordelingen, opgesteld door minimum vier personen, worden niet veranderd. Dat weten de kandidaten vooraf. Desalniettemin is het confronterend om een negatief advies te krijgen en de redenen te lezen. Vaak zijn ze zich niet bewust van de vaardigheden die ze missen voor adoptie. Het advies gaat naar de familierechter waar de kandidaten hun zaak nog kunnen bepleiten, eventueel bijgestaan door een advocaat.

Het gebeurt dat de rechtbank de adviezen niet volgt, aldus *Christelle Van Wettere*, maar de diensten voor maatschappelijk onderzoek weten niet in hoeveel gevallen. Ze hebben evenmin zicht op de redenen waarom een jeugdrechter het advies niet volgt, wat frustrerend is. De vonnissen zijn niet openbaar. Een wisselwerking zou allicht tot verbeteringen leiden. Als het openbaar ministerie het rapport digitaal opvraagt, weten de diensten dat het goedgekeurd is. Ze vermoeden wel dat de rechters de positieve adviezen altijd volgen. Als de rechter tegen het advies ingaat, wordt het doorgaans ook een moeilijke bemiddeling omdat het land van herkomst het advies krijgt. Zelfs met een positief advies is dat soms het geval omdat bepaalde kenmerken van de adoptanten in dat land minder aanvaard zijn. De diensten voor maatschappelijk onderzoek proberen daar dan rekening mee te houden.

Mevrouw *Inge Viane* legt uit dat de diensten voor maatschappelijk onderzoek ook gezinnen screenen met biologische kinderen. De diensten spreken ook met de kinderen of, als ze erg jong zijn, vragen ze om ze even te zien. De screening gaat na of het gezin geschikt is voor adoptie, wat iets anders is dan voor biologische kinderen. Het kan dat dergelijk gezin een negatief advies krijgt, bijvoorbeeld om redenen van draagkracht. Binnenkort worden twee families gescreend waar de

kinderen door omstandigheden al wonen, wat de zaak toch ietwat bemoeilijkt. Toch moeten de diensten een oordeel vellen in het belang van het kind.

Mevrouw *Christelle van Wettere* zegt dat de screening gebeurt voor een kind in abstracto, tenzij het gaat over een intrafamiliale adoptie waar het kind bekend is. De diensten peilen vooral naar de verwachtingen van de gezinsleden en de draagkracht om te beoordelen of het gezin een kind met special needs aankan. Special needs zijn niet altijd kinderen met een zware handicap. De diensten zijn wat zoekende hoe dat het beste te communiceren.

Volgens mevrouw *Inge Viane* gaven de diensten voorheen de kandidaten het label geschikt voor special needs. Thans peilen ze naar de verwachtingen en naar de draagkracht. Dat wordt nog verder uitgewerkt, maar de grote lijnen van wat van adoptieouders verwacht wordt, zijn gelijk. Als de diensten ook de geschiktheid voor binnenlandse adoptie moeten beoordelen, is nog meer nuance nodig.

Mevrouw *Christelle Van Wettere* merkt dat de profielen van kinderen en ouders veranderen. Meer en meer vijftigplussers melden zich aan. Het gaat soms om nieuw samengestelde gezinnen met al volwassen kinderen. Het is inderdaad nodig mensen beter te informeren over pleegzorg. Vaak is het beeld bepaald door wat in de media verschijnt. Dat neemt niet weg dat heel wat kandidaten graag een permanente ouder willen zijn. Hoe meer informatie, hoe beter de keuzes. Voorts is het personeelsverloop niet zo groot, het huidige personeel is niet meer zo jong. Door de werkonzekerheid is er wel wat personeel vertrokken.

XII. Uiteenzetting door mevrouw Katrien Van Leirberghe, beleidsmedewerker Çavaria

Mevrouw *Katrien Van Leirberghe* zegt dat Çavaria de ontwikkelingen rond adoptie nauwgezet volgt. De spreker is geen deskundige in adoptie, noch juriste, maar kan wel namens holebikoppels getuigen. Çavaria heeft er altijd voor gepleit adoptie open te stellen voor koppels van hetzelfde geslacht, en ziet nauwlettend toe op discriminatie van koppels van hetzelfde geslacht of iedereen met een andere genderidentiteit. Omdat ze vaak negatieve verhalen te horen krijgt, heeft ze vast een vertekend beeld van de adoptiesector. Çavaria kan zich vinden in de grote lijnen van de conceptnota's en zal het positieve van enkele keuzes duidelijk maken aan de hand van verhalen van zijn leden.

Eenvormige procedures voor binnenlandse en buitenlandse adoptie zijn nodig, zeker voor het geschiktheidsvonniss, maar ook voor voorbereiding en correcte informatieverstrekking. De huidige verschillen scheppen verwarring bij de kandidaat-adoptanten. Een aanmelding zou moeten gelden voor elke vorm van adoptie. Informatie moet algemeen en volledig zijn. Heel wat kandidaat-adoptanten zeggen weinig informatie te krijgen over pleegzorg. Daarbij komt nog dat homokoppels een vertekend beeld krijgen over wat het voor hen betekent om adoptieouder te worden omdat de informatiesessies uiterst heteronormatief ingevuld worden.

De voorbereiding kan gebeuren door het Steunpunt Adoptie, daarover heeft Çavaria niet echt een mening, maar dat er een geschiktheidsvonniss is voor het kind geplaatst wordt, ook bij binnenlandse adoptie, lijkt niet meer dan normaal. Dat maakt ook dat kandidaten beter geïnformeerd kunnen kiezen.

Met een voorbeeld wil ze de specifieke problemen illustreren. Een single homoman wil een kind adopteren. Vlak voor het verlopen van het geschiktheidsvonniss kan hij een overeenkomst sluiten voor interlandelijke adoptie voor Portugal. Dat is een moeilijke beslissing omdat hij intussen de man van zijn leven

tegeengekomen is, die ook een gezin wenst en die als single man op de lijst van binnenlandse adoptie staat. Thans is absoluut niet duidelijk wat verder moet gebeuren. Bij een verlenging wordt zijn situatie herbekeken en gaat de adoptie uit Portugal mogelijk niet door. Zijn ze de plaats op de binnenlandse lijst dan kwijt? Kan de partner op de binnenlandse lijst blijven staan als ze samenwonen? Dat zou worden vermeden als er slechts één procedure was.

De verhalen maken duidelijk dat een beroepsprocedure nodig is. Als het geschiktheidsvonnis eerder wordt uitgesproken, voor de feitelijke adoptie, kan er moeilijk nog beroep worden ingesteld tegen het advies uit het maatschappelijk onderzoek.

Om belangenvermenging te vermijden, is het volgens Çavaria belangrijk dat de begeleiding van de afstandsouders gescheiden wordt van de begeleiding van de kandidaat-adoptieouders. Als vzw heeft Çavaria er veel begrip voor dat structurele middelen noodzakelijk zijn voor een goede werking.

Voorts getuigen koppels van het succesvol doorlopen van procedures, waarna de Federale Centrale Autoriteit uiteindelijk toch niet erkent, terwijl het kind dan al enkele jaren in het gezin is. Het lijkt niet meer dan logisch dat de erkenningen van buitenlandse adopties ook aan Vlaanderen wordt toevertrouwd.

Çavaria heeft de indruk dat het beeld van de ideale adoptanten te stereotiep is, en vraagt oog voor de diversiteit. Voorts is een aanmeldingstop voor binnenlandse adoptie volkomen begrijpelijk. Vijftien jaar wachttijd is niet menselijk. Tegelijkertijd vinden oudere kinderen en kinderen met beperkingen moeilijker een adoptiegezin. Betere informatie en sensibilisatie kan de matching verbeteren. Heel wat holebikoppels zijn bereid oudere kinderen en kinderen met special needs op te vangen, maar hun kansen op interlandelijke adoptie zijn beperkt.

Dat er informatiesessies komen voor kandidaten die op de hoogte gebracht zijn van de aanmeldingstop is een goede zaak, maar waarom geen belangenverdedigers en andere organisaties uitnodigen. Organisaties van holebiwensouders kunnen een ander beeld geven, anders wordt de informatie heel heteronormatief.

Adoptie is voor de meeste homokoppels een kleine maar zowat de enige kans op een gezinsleven. Uiteraard is en blijft het belang van het kind vooropstaan. Draagmoederschap is een andere weg, maar dat is nog niet wettelijk geregeld. Als er een wettelijke regeling komt, zullen daar vast adoptieaspecten aan zijn. Misschien is het zaak daar in het nieuwe decreet op te anticiperen.

Het Vlaams Centrum voor Adoptie moet volgens Çavaria op eigen initiatief nieuwe kanalen kunnen onderzoeken als het partners ziet in het buitenland, en niet enkel wachten op initiatief van een particulier of adoptiedienst. Federale niet-erkenningen van een buitenlandse adoptie zou er daarnaast niet mogen toe leiden dat een kind in België opgroeit zonder juridische ouders.

XIII. Vragen van de leden

Voor de heer *Lorin Parys* schetst Çavaria vooral praktische problemen. Het blijft hem verwonderen dat infosessies heterogericht zijn terwijl de helft van de zaal bestaat uit niet-traditionele koppels. Voor hem staat echter het belang van het kind steeds voorop, en niet de kindervens van het koppel. Hij is het er wel mee eens dat het dalende aantal adopties ervoor zorgt dat koppels alternatieve wegen zoeken. De regels moeten daarop inspelen.

Mevrouw *Elke Van den Brandt* vindt het goed dat de parlementsleden weten dat de informatie heel heteronormatief is, zodat ze er iets aan kunnen doen. Dat ook de adoptieorganisaties het horen, kan alleen maar goed zijn. Voorts vraagt ze of Çavaria het nodig acht de procedure voor buitenlandse adoptie al bij te sturen, zowel op vlak van de niet-erkenning als het kanalenonderzoek.

Çavaria heeft enkele praktische problemen aangehaald, sommige specifiek voor homo-adoptanten, andere voor alle kandidaten, aldus mevrouw *Katrien Schryvers*. Wat de vraag om uitbreiding van de mogelijkheden betreft, wijst het parlementslicd op enkele belangrijke beperkingen, met name het belang van het kind en het Haags Verdrag. Het is een goede zaak dat kinderen in hun eigen land een goed gezin vinden, alsook dat er hier door betere conceptie of betere regelingen minder ongewenste zwangerschappen zijn, waardoor het aantal adopties daalt. Waarom wil Çavaria dat het Vlaams Centrum voor Adoptie zelfstandig nieuwe buitenlandse kanalen zoekt, aangezien de samenwerking met de diensten vlot verloopt? Daarbij komt nog dat er al heel wat kanalen zijn en dat het heel wat onderzoekswerk vergt vooraleer een kanaal als veilig kan worden beschouwd.

Çavaria is tevreden dat het kanaal Zuid-Afrika geopend is, aldus mevrouw *Katrien Van Leirberghe*, hoewel er nog geen enkele adoptie geweest is. Of er kanalen onderzocht worden, hangt af van de bereidheid van adoptiebureaus of de daadkracht van particulieren. Het is vreemd dat het Vlaams Centrum voor Adoptie dat zelf niet kan, bijvoorbeeld op aangeven van belangenverdedigers. Zo vraagt Çavaria al langer om kanalen in de Verenigde Staten te onderzoeken, wat de Vlaams Centrum voor Adoptie niet kan maar adoptiebureaus ondertussen wel al doen.

Çavaria bekijkt adoptie vanuit het oogpunt van holebi's die verontwaardigd zijn over het beperkte aantal opties om een gezin uit te bouwen, mede omdat het aantal adoptiekanalen beperkt is. Ze gaan op zoek naar alternatieven als draagmoederschap, daarom is het belangrijk dat de nieuwe decreten ontwikkelingen die aan adoptie raken, al incalculeren en niet tegenwerken.

De heer *Lorin Parys* weet dat er heel wat fout loopt bij de erkenning door het Federaal Centrum voor Adoptie van adopties die in het buitenland gebeuren. Schrijnende situaties als adoptiekinderen die onder voogdij geplaatst worden van de federale overheid. Alles moet in het werk worden gesteld om dat op een menselijke manier te laten verlopen.

Mevrouw *Veronique Van Asch* weet uit de hoorzittingen over een wettelijke regeling voor draagmoederschap dat adoptie niet meer nodig is, als wensouders een preconceptuele of prenatale machtiging hebben.

Mevrouw *Katrien Van Leirberghe* weet uit ervaring dat het best is alle opties open te houden.

XIV. Uiteenzetting door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

1. Uitgangspunten

De heer *Bruno Vanobbergen* heeft een drieledig advies uitgebracht. In eerste instantie wordt een aantal uitgangspunten naar voren geschoven vanuit het kinderrechtenperspectief. Hij vraagt aandacht voor differentiatie. Het Kinderrechtencommissariaat is gelijktijdig vragende partij om (binnenlandse) adoptie zo ruim mogelijk te definiëren. Het gaat om het onderscheid tussen adoptie van gekende

of ongekennde kinderen. De discussie gaat meestal over de adoptie van de kleinste groep van ongekennde kinderen. De groep van gekende kinderen is veel groter. Dat zijn adopties die niet allemaal even vlekkeloos verlopen. Kinderen hebben dan specifieke noden. Het is belangrijk om de focus zo breed mogelijk te houden en alle kinderen die bij een binnenlandse adoptie betrokken zijn mee in de discussie op te nemen. Nog altijd worden niet alle adopties geregistreerd. Er is geen zicht op hoeveel kinderen er jaarlijks worden geadopteerd.

In het advies wordt een aantal open suggesties gedaan. Zo wordt de vraag gesteld of het zinvol is om voor minderjarige moeders die hun kind afstaan geen bijzondere zaken mee in rekenschap te nemen. Moet er aan de termijn van twee maanden worden vastgehouden? De kinderrechtencommissaris heeft zelf nog geen antwoord op deze vragen, maar hij meent dat het belangrijk is er aandacht aan te geven.

In het advies wordt adoptie als laatste alternatief voorgesteld. Dat is in overeenstemming met artikel 21 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en met de VN-richtlijnen van 2010 over alternatieve zorg. Het belang van het kind als voornaamste overweging toont aan hoe adoptie binnen een kinderrechtenperspectief een zeer gevoelige materie is. Artikel 3 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt dat het belang van het kind altijd de eerste overweging moet zijn. Volgens artikel 21 over adoptie is het belang van het kind de voornaamste overweging. Er is het recht op informatie van artikel 7 waarin wordt gesteld dat kinderen het recht hebben te weten wie hun ouders zijn, zowel hun biologische als sociale ouders.

2. Bouwstenen

Vanuit die uitgangspunten is het mogelijk een aantal bouwstenen aan te reiken. Een eerste is werk maken van discreet bevallen. Vlaamse moeders gaan nog geregeld naar Frankrijk om anoniem te bevallen. Het Kinderrechtencommissariaat is geen voorstander van anoniem bevallen omdat dit haaks staat op het recht van kinderen om te weten wie hun ouders zijn.

Een tweede bouwsteen gaat over het maximaal toegankelijk maken van informatie en het belang van neutrale informatie. Het Kinderrechtencommissariaat sluit zich aan bij alles wat hierover al gesteld werd in de hoorzittingen en conceptnota's. De standpunten daarover gaan alle in eenzelfde richting.

Een derde bouwsteen gaat over het recht op identiteit. Wanneer dit recht wordt geoperationaliseerd, rijzen er moeilijkheden. De huidige regeling is onvoldoende voor kinderen die op zoek zijn naar informatie om hun recht op identiteit gestalte te geven. De regelgeving van interlandelijke adoptie kopiëren zal echter niet werken. De fysieke nabijheid van afstandsouders/-moeders of geboortemoeders is een belangrijk gegeven dat in rekening moet worden gebracht. Er zijn ook interferenties met de patiëntenrechten en het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. Het recht op identiteit vraagt een minutieuze ontrafeling van de regelgeving.

Het Kinderrechtencommissariaat sluit zich aan bij wat gezegd is over het belang van het inzage-recht en de begeleiding daarbij. Het zal gelijktijdig belangrijk zijn het recht op informatie van afstandsouders te regelen. Er zijn goede en interessante praktijken, maar die vinden vaak plaats binnen een juridisch vacuüm. Er zijn inherent gevaren aan het uitwisselen van visueel materiaal. Het is dan belangrijk om de pragmatiek zo goed mogelijk naar regelgeving te vertalen. Ook het bewaren van dossiers is een element dat veel aandacht vraagt om het recht op identiteit en informatie vorm te geven.

Een laatste belangrijke bouwsteen is adoptie en pleegzorg. De relatie tussen beide moet duurzaam worden uitgebouwd. Het gaat echter om twee verschillende aspecten die met elkaar in evenwicht moeten zijn. De pleegzorg is een inspirerende sector. Participatieraden zijn al een aantal jaren verplicht. Dat kan een belangrijke rol spelen om het perspectief van de minderjarige binnen te brengen. Pleegzorg kan dan ook voor adoptie inspirerend werken.

3. Een breder debat over afstamming en ouderschap

Er zijn nieuwe vormen van ouderschap. De vraag rijst waarop familiebanden in de samenleving worden gebaseerd en hoe die juridisch vertaald kunnen worden. In Nederland buigt een staatscommissie zich over de herijking van het ouderschap. Het lijkt de moeite dat ook in België te organiseren. Er bestaat interessant academisch materiaal en het is zinvol te kijken hoe nieuwe vormen van ouderschap binnen een nieuw familierecht opgenomen kunnen worden.

Het statuut van pleegvoogdij vraagt om meer aandacht. Dat gaat over de mogelijkheid om kosteloos een aantal aspecten van het ouderlijk gezag over te nemen. Het wordt weinig gebruikt. Voor 2012 werd de pleegvoogdij 21 maal gerealiseerd. Is het zinvol dit statuut van pleegvoogdij te behouden wetende dat de wettelijke regelingen minder zijn uitgewerkt dan voor adoptie of pleegzorg? Via de klachtenlijn kan er worden vastgesteld dat er vreemde dingen mee gebeuren. Zo zijn er ouders die elkaar ontmoeten in het kader van een vakantie-uitwisseling en waarvan de kinderen een aantal weken in vakantieperiodes bij het ander gezin verblijven op basis van een regeling van pleegvoogdij, maar waar na verloop van tijd problemen ontstaan voor die kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat stelt bijvoorbeeld vast dat de Dienst Vreemdelingenzaken oordeelt dat de kinderen niet wettelijk in het land verblijven en het land moeten verlaten. Er ontstaan zo complexe situaties die niet altijd het belang van kinderen dienen.

Het Kinderrechtencommissariaat roept op tot onderzoek naar de beleving van alle betrokken kinderen. Er bestaat weinig wetenschappelijk onderzoek naar hoe kinderen adoptie beleven. Het lijkt zinvol om daarin te investeren.

XV. Vragen van de leden

Mevrouw *Emmily Talpe* wil weten wat het standpunt van de kinderrechtencommissaris is over directe plaatsing. Geeft die voor de afstandsouders voldoende ruimte om op hun beslissing terug te komen? Of is het belang van het kind meer gediend met een directe plaatsing?

Hoe staat de kinderrechtencommissaris tegenover één adoptiedienst? Is deze voldoende toegankelijk?

Het Kinderrechtencommissariaat doet een voorstel in verband met het centraal verzamelen van dossiers voor de adoptie van gekende kinderen. Zijn er nog andere voorstellen die decretaal kunnen worden verankerd?

In verband met visueel materiaal stelt het Kinderrechtencommissariaat voor om kinderen toestemming te laten geven voor het gebruik ervan. Is een minder restrictieve houding mogelijk als er voorwaarden worden opgelegd aan de afstandsouders voor het gebruik van dat materiaal?

Heeft het Kinderrechtencommissariaat een visie op het inzagerecht, meer bepaald in verband met het begeleidingsdossier van de moeder en een gefaseerd inzagerecht?

Mevrouw *Elke Van den Brandt* wil weten hoe concreet er verder gegaan kan worden met de pleegzorg. Hoe kan de informatieverstrekking en de band tussen pleegzorg en adoptie worden versterkt?

Zijn er wetenschappelijke inzichten over de impact van directe plaatsing en van pleegzorg op het hechtingsproces?

De kinderrechtencommissaris vraagt aandacht voor de adoptie van gekende kinderen. Is daar te weinig aandacht voor of zijn de conceptnota's daarover duidelijk genoeg en is de opmerking louter een aandachtspunt?

De heer *Lorin Parys* leest in het advies de vraag of de bedenktijd van twee maanden wel voldoende is voor minderjarige meisjes die ongewenst zwanger zijn. Heeft het Kinderrechtencommissariaat daar ervaring mee en kan dat worden toegelicht?

Mevrouw *Katrien Schryvers* wil weten welke verbeteringen er aangebracht kunnen worden aan de Vlaamse regelgeving voor de binnenlandse adoptie van gekende kinderen.

Voor het eerst wordt de aandacht gevestigd op minderjarige afstandsmoeders. Wordt de bedenktijd van twee maanden overal toegepast? Twee maanden is immers een minimale termijn die in acht wordt genomen. Er wordt doorgaans meer tijd gegeven als het aanvoelen is dat een jonge moeder meer tijd nodig heeft. Worden minderjarige moeders anders behandeld dan andere moeders? Moeten minderjarige moeders op een andere manier worden begeleid bij de keuze tussen afstand of behoud van het kind? Omdat ze minderjarig zijn, verloopt de interactie met hun context anders.

Wat is het standpunt van de kinderrechtencommissaris over de directe plaatsing?

Moet de screening in het belang van het kind rekening houden met de bijzonderheden van het kind zoals zijn leeftijd of special needs, of is de huidige manier van screenen in orde?

De heer *Bruno Vanobbergen* vindt directe plaatsing een moeilijk onderwerp. Het Kinderrechtencommissariaat heeft daar nog nooit vragen over gehad. De discussie wordt ook in het expertenpanel over gedwongen adopties gevoerd. Het bleek moeilijk om daar een eenduidig antwoord op te geven en hij zal dat ook nu niet doen.

Recent werden er al heel belangrijke stappen gezet in het tot stand brengen van één adoptiedienst. Het is belangrijk dat de adoptiedienst zichtbaar en bereikbaar is, ongeacht of dat er één of meer zijn. Dat is een les die getrokken kan worden uit de gedwongen adopties. Op termijn zal dit waarschijnlijk uitmonden in één adoptiedienst. Het is moeilijk om daar al uitspraken over te doen.

De bijzondere aandacht voor de gekende kinderen hangt samen met een aantal elementen zoals de screening. Er zijn situaties waar een gekende adoptie plaatsvindt, maar waar vragen rijzen of de constructie die wordt opgezet in het belang van de kinderen is. De gekende adopties kennen veel verschillende gedaanten en situaties, en die maken voor een kind een groot verschil uit. Er moet daar meer nauwgezet aandacht aan worden besteed. In de praktijk blijken er bij de gekende adopties grote verschillen te zijn tussen de gerechtelijke arrondissementen. Ze worden niet overal even goed geregistreerd en zijn niet overal even zichtbaar. Vanuit het perspectief van het kind vraagt dit om een omzichtiger handelen. Het is belangrijk om vanuit de bril van kinderen te kijken

wat dit voor hen betekent. Gelijktijdig gaat het om concrete zaken zoals de screening en het inzagerecht.

Over het visueel materiaal is in het Kinderrechtencommissariaat grondig van gedachten gewisseld. Wegens de mogelijke vormen van misbruik is ervoor gekozen liever te streng te zijn dan te soepel. Op het moment dat visueel materiaal wordt uitgewisseld, moeten kinderen hun toestemming kunnen geven. Als ze daarvoor te jong zijn, doet men het beter niet. Waarschijnlijk zal hierdoor aan een aantal praktijken tekort worden gedaan, maar het gevaar op misbruik is reëel. Het is belangrijk om heel jonge kinderen tegen een mogelijk (toekomstig) misbruik te beschermen. Er kan een onderscheid tussen identificeerbare en niet-identificeerbare gegevens worden gemaakt.

Er zijn nog geen specifieke vragen gesteld over minderjarige moeders. Dit is een bijzondere groep. Minderjarige meisjes vragen zich bij het meerderjarig worden af of ze wel de juiste keuze gemaakt hebben en die vraag speelt erg. De situatie in Nederland waarbij minderjarige meisjes geen afstand kunnen doen, lijkt het andere uiterste. Voor de kinderrechtencommissaris lijkt inzetten op extra begeleiding van de context belangrijk. Misschien is twee maanden te kort om de context te laten wennen aan de situatie en om de jonge moeders zelf goed te begeleiden. Hij weet niet of er van de termijn van twee maanden wordt afgeweken.

Het Kinderrechtencommissariaat is sterk voorstander om het inzagerecht stapsgewijs aan te pakken. In de praktijk gebeurt dat al. Op initiatief van diegene die voor de begeleiding instaat of op vraag van de moeder wordt informatie stapsgewijs gegeven. Dat lijkt goed te lopen en het is belangrijk om die gradaties in te bouwen.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Caroline CROO
Elke VAN DEN BRANDT,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CAW	centrum algemeen welzijnswerk
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VCA	Vlaams Centrum voor Adoptie
VCOK	Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang
VN	Verenigde Naties
VUB	Vrije Universiteit Brussel
vzw	vereniging zonder winstoogmerk